Glasilo delavcev
v vzgoji, izobraževanju
in znanosti Slovenije,
Ljubljana,
30. januarja 1984 –
št. 2 – letnik XXXV

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- OPOZORILA V BESEDAH IN ŠTEVILKAH, str. 2
- ZA UČINKOVITO VARSTVENO POMOČ, str. 2
- OB VSAKOLETNI VELIKI URI SLOVENSKE BESEDE, str. 3
- KAKO IZ ZADREG?, str. 5
- ZAPRAŠENI PARAGRAFI POVZROČAJO ZMEDO, str. 5
- OBLJUBE SO PREMALO, str. 7

Prešernov spomenik v Ljubljani

Kritično, toda stvarno o reformi

Predsedstvo Republiške konference SZDL o ocenah srednjega usmerjenega izobraževanja

Pri uresničevanju reforme in vrednotenju njenih uspehov in pomanjkljivosti smo končno prišli do stopnje, ko se lahko odkrito, brez zamere in medsebojnih očitkov pogovarjamo o dobrih in slabih straneh reforme, o uresničenih in neuresničenih pričakovanjih. Kritična analiza se ne ustavlja več le pri zamislih in njihovi izpeljavi, marveč sega v samo uresničevanje reforme, v oceno usmerjenega izobraževanja, kakršno je v praksi, saj se v praksi dokončno preverja resničnost in ustreznost posameznih teoretičnih zamisli.

Taka je bila tudi razprava o reformi srednjega izobraževanja, ko je predsedstvo RK SZDL 24. 1. 1984 obravnavalo ugotovitve dosedanjega spremljanja in vrednotenja reforme v srednjem izobraževanju in predloge nedavnega posvetovanja na Brdu pri Kranju.

Dosedanje evalvacijske raziskave očitno niso odgovorile na mnoga načelna in konkretna vprašanja reforme, ki zanimajo javnost (na mnoga taka vprašanja bo odgovorila šele tako imenovana racionalna evalvacija). Zato so se tudi na tej seji marsikateri razpravljavci opirali bolj na lastne vtiste in osebne izkušnje kot na gradivo evalvacijske skupine. Tako smo slišali celo paleto različnih mnenj in ocen, ki so se včasih med seboj dopolnjevale, včasih pa tudi nasprotovale.

Kakšni so dozdajšnji sadovi reforme, kakšna je nova srednja šola, kakršno programsko in organizacijsko oblikujemo že tretje leto? Prispodobe, ki so jih uporabljali razpravljavci, so govorile o reformi kot o otroku, ki je komaj shodil, mi pa pričakujemo od njega že zrelo možatost. Po mnenju drugega je to že kar krepko dete, trdno v nogah. Tretji razpravljavec pa je menil, da je srednja šola v sresnici še včerajšnje dete, češ da se kljub novim programom v svojem notranjem življenju bistveno še ni spremenila; zato nimajo prav niti tisti, ki grajajo reformo, češ da je pokvarila srednjo šolo, niti tisti, ki jo hvalijo, češ da se nam je posrečilo kakovostno spremeniti srednje izobraževanje.

Javno mnenje o reformi se je očitno oblikovalo — in se še naprej oblikuje — bolj po delnih informacijah in osebnih izkušnjah in vtisih kot na temelju vsestranske strokovne informiranosti. To velja tudi za prosvetno javnost. V takem ozračju uspevajo tisti, ki zlohotno dopovedujejo srednješolcem, da so žrtve nedomišljenega eksperimentiranja. Navsezadnje smo že pred leti na podobnih temeljih refor-

Nadaljevanje na 2. strani

Slovenski kulturni praznik — spodbuda in izziv

Te dni proslavljamo slovenski kulturni praznik. Proslavljamo ga povsod, kjer živimo Slovenci, povsod, kjer se sliši in govori slovenska beseda, povsod, kjer kali in raste slovenska kulturna misel.

Kako zelo različna so ta naša proslavljanja. Kako različne so notranje in zunanje spodbude, ki so priklicale v življenje množico vsebin, oblik in načinov, s katerimi želimo izraziti in izpovedati ali pa vsaj izjaviti in pokazati naš odnos do vloge in pomena kulture v življenju naše narodne skupnosti.

Res je nemara, da se nekateri med nami šele ob tej slovesni priložnosti spomnijo, da je kultura v resnici nepogrešljiv in neločljiv del našega življenja, da je edini naravni način ohranjanja, razvijanja in poglabljanja naših medčloveških, pa tudi družbenih odnosov, da je kultura bila, da je in da mora biti v slehernem človekovem in družbenem delovanju, v slehernem človekovem in družbenem hotenju.

Prav tako pa je nedvomno res, da pomeni proslavljanje našega kulturnega praznika tudi za vse druge, ki v takšnem odnosu do kulture živimo, vsakokrat znova spodbudo za razmišljanje in opredeljevanje do vrednot, s katerimi kultura bogati naše življenje, obenem pa tudi vsakokrat nov izziv za iskanje resničnejšega, z deklaracijami manj obremenjenega in dejavnejšega odnosa do uveljavljanja kulturnih vrednot v našem življenju in našem delu.

Pričakovali bi, da bo letošnje proslavljanje v naših srednjih in osnovnih šolah posebno zanimivo, izvirno in poglobljeno z drugačnim odnosom do kulture in kulturnih dejavnosti, saj ga je prav gotovo močno spodbudila in ustrezno usmerila uvedba umetnostne in kulturne vzgoje v naše šolstvo.

Vendar smo hkrati tudi v skrbeh, da bo v mnogih šolah proslavljanje kulturnega praznika še vedno potekalo po starih, zdavnaj utečenih navadah, brez zaresnega aktivnega ustvarjalnega odnosa učencev in učiteljev, saj so v prenekateri šoli načela, izhodišča in usmeritve umetnostne in kulturne vzgoje ostale samo deklaracija zapisana v novih učnih programih in navodilih za njihovo izvajanje.

Še vedno se namreč ne zavedamo prav vsi, ki smo tako ali drugače odgovorni za uvajanje, uveljavljanje in uresničevanje umetnostne in kulturne vzgoje v našem šolstvu, kaj smo s tem pridobili na področju vzgoje našega mladega rodu in kaj izgubljamo, če svojih obveznosti ne izpolnjujemo z zavzetostjo in s prepričanjem.

To pa pomeni, da se je z uvedbo umetnostne in kulturne vzgoje nezadržno začela spreminjati dozdaj uveljavljena miselnost, pa tudi praksa v našem vzgojnem in izobraževalnem delu, da so se začele korenito spreminjati metode našega dela, da se je začel proces preoblikovanja odnosa med učiteljem in učencem. Učenec postaja vse bolj zaveden, čedalje bolj soodloča. Počasi so se začela uveljavljati načela usmerjanja in spodbujanja učenca k samovzgoji in samoizobraževanju, začeli smo verjeti in zaupati v učenčevo ustvarjalnost, opuščati začenjamo podučevanje, razlašanje vzgojnih načel, vsiljevanje in avtoritativnost, in razmišljamo o ustrezni motiviranosti učenca. In končno: šolo smo začeli povezovati z njenim okoljem.

Zato je naziranje, da je uresničevanje vsebin, načel in usmeritev, ki jih v srednje in osnovno šolstvo prinašata umetnostna in kulturna vzgoja, tako rekoč temelj naše šolske reforme, prav gotovo več kot dokazljivo.

Vendar pa vsi dobro vemo, s kakšnimi težavami, ovirami in celo nasprotovanji se morata spopadati umetnostna in kulturna vzgoja v našem šolstvu, v svojem ožjem in prav tako širšem družbenem okolju (seveda ne povsod in ne v vsakem primeru), da bi se uveljavili kot nepogrešljivi in neločljivi del vzgoje mladega rodu.

Proslavljanje slovenskega kulturnega praznika je torej v resnici lahko spodbuda in izziv nam vsem, da izoblikujemo v sebi, v svojih razmišljanjih in pri svojem delu zavzet in prepričan odnos do uresničevanja nalog, ki nam jih zastavljata umetnostna in kulturna vzgoja.

MARJAN BELINA

dogodki novosti

Kritično, toda stvarno o reformi

Nadaljevanje s 1. strani

mirali srednje pedagoško šolstvo, pa ni bilo nikjer »žrtev« reforme. Usmerjenemu izobraževanju nekateri pripisujejo vse grehe stare šole, drugi pa mu ne odpustijo, ker jih ni čez noč odpravilo.

Razprava na predsedstvu Republiške konference SZDL je zavrnila pristransko, površno in zlohotno ocenjevanje usmerjenega izobraževanja. Uresničevanje reforme poteka v srednjem izobraževanju po načrtu in dosega uspehe, kakršne v tako kratkem času lahko pričakujemo. Kdor objektivno ocenjuje reformo, si ne želi vrnitve k nekdanjim poklicnim in drugim srednjim šolam. Precejšen napredek smo dosegli pri posodabljanju srednjih šol, pri usmerjanju učencev, pri prenavljanju učnih programov in še marsičem. Kljub zahtevnosti in prenatrpanosti novih programov jih šole dokaj razumno prilagajajo različni zmogljivosti učencev in jih temu primerno tudi ocenjujejo. Tako domala vsa mladina po osnovni šoli nadaljuje z izobraževanjem in bo imela pred vstopom v delo neko temeljno poklicno izobrazbo in usposobljenost

Spreminjanje šolstva je vse prej kot preprosta naloga, zato je prav, da odkrito govorimo o pomanjkljivostih in napakah in jih sproti popravljamo. Mladi se pritožujejo, da so namesto zaželene sodobne šole, v kateri bi bilo dovolj časa za pogovor o življenjskih vprašanjih in več možnosti za miselno in ustvarjalno delo, dočakali šolo, v kateri je še manj dialoga kot prej, manj kritičnega razmišljanja in več spominskega učenja, povečane šolske obveznosti pa jim krčijo prosti čas. Očitno smo v zaostanku s tako imenovano notranjo reformo, s posodabljanjem vzgojno-izobraževalnega procesa, z uvajanjem sodobnejših oblik in metod dela in bolj demokratičnih odnosov med učitelji in učenci. Ali so v tej reformi učitelji in učenci subjekt ali bolj predmet? Na to vprašanje v razpravi ni bilo pravega, vsaj ne prepričljivega ugodnega odgovora. Veliko pa je bilo povedanega o tem, da so učitelji premalo usposobljeni za drugačno delo, da jim s skromnim nagrajevanjem dajemo premalo spodbude, da bi bilo treba spodbujati tudi njihovo podiplomsko izobraževanje. Na dobrih srednjih šolah včasih ni manjkalo učiteljev z doktoratom; danes takih ni, pač pa imamo učitelje brez ustrezne strokovne in pedagoške izobrazbe. O reformi pa so že davno pravili, da se začne pri učitelju!

Veliko je še odprtih vprašanj, pa tudi nesporazumov, ki jih bo treba razčistiti. Tako je razprava pokazala, da bo treba bolje razčleniti in domisliti reformno načelo, naj vsako izobraževanje za pridobitev strokovne izobrazbe pripravlja učence tako za začetek dela kot za nadaljnje izobraževanje. Slišali smo opozorilo, da je pri izobraževanju za potrebe obrti in drobnega gospodarstva delež učne prakse preskromno odmerjen. V nekaterih gospodarskih panogah še niso dojeli, da se poklicna priprava konča šele po načrtnem usposabljanju v pripravniški dobi. Nekateri se s tem niti ne nameravajo sprijazniti — vsaj drobno gospodarstvo in obrt ne. Če učenci po končani srednji šoli ne bodo znali prijeti za delo, se bodo raje vrnili k »notranjemu« usposabljanju delavcev za delo — mimo srednje šole.

Vrnitev k nekdanjim poklicnim šolam gotovo ni sprejemljiva, prav tako pa ni razumno, da bi na primer steklarje, dimnikarje ali frizerje pripravljali bolj za nadaljnje izobraževanje (na steklarski, dimnikarski ali frizerski fakulteti, ki je ni) kot pa za delo. Saj je dobra praktična in teoretična priprava najboljša podlaga za nadaljnje poklicno usposabljanje in izpopolnjevanje. Če ponujajo »reformatorji« učiteljem kot vsesplošno uporaben recept diferenciacijo in individualizacijo, ne bi smeli sami vklepati v enotne programske in organizacijske kalupe vse pestrosti, ki jo zahtevata od poklicnega izobraževanja sodobno delo in življenje.

Ko je predsednik RK SZDL Franc Šetinc povzemal ugotovitve in predloge bogate razprave, je poudaril, da bo treba nadaljevati s spremljanjem reforme in proučevanjem odprtih vprašanj ter o njih poglobljeno razpravljati. Bolj vsestransko bo treba osvetliti zlasti tista vprašanja, glede katerih se mnenja še razhajajo (npr. uspešnost proizvodnega dela in delovne prakse, vloga pripravništva, izobraževanje za potrebe obrti in drobnega gospodarstva ipd.). Več skrbi bo treba nameniti učiteljem, njihovemu usposabljanju, izpopolnjevanju in spodbujanju. Povsem konkreten pa je bil sklep, da je treba posredovati pri pristojnih organih, da bodo lahko šole dobile iz uvoza brez carine računalnike ter računalniške elemente in opremo za pouk računalništva. Sicer utegnemo zaostajati za sodobnim znanstveno-tehničnim in tehnološkim razvojem, saj postaja znanje iz računalništva v marsikaterih panogah nepogrešljiva sestavina poklicne priprave.

JOŽE VALENTINČIČ

VABILO NA DAN PROSVETNIH DELAVCEV V CELJU

Celjsko Društvo pedagoških delavcev, v katerem je več kot tisoč članov, bo letošnji dan prosvetnih delavcev — 3. februarja v veliki dvorani kina Union — namenilo vprašanjem o kulturi. Vzgojitelji in učitelji bodo po uvodu dr. Matjaža Kmecla, predsednika Republiškega komiteja za kulturo, ki bo širše opredelil naloge vzgoje in izobraževanja v kulturi razpravljali o tem, kako si prizadevajo za kulturo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Veliko vprašanj – vsebinskih in gmotnih – ostaja nerešenih, nanje pa bo treba čimprej določno odgovoriti in narediti dolgoročen načrt za izpeljavo nalog.

Po vsebinskem delu dneva bo poskrbel za krajši kulturni spored Ribniški oktet. Na srečanje, ki se bo začelo ob 10. uri, končalo pa približno ob 13. uri, vabimo še posebej vse upokojene učitelje.

Popravek

V uvo[illegible] članek zadnje številke Pr[illegible]tnega delavca se je vrinila [illegible]paka: posvetovanje o vlogi in položaju učitelja v naši družbi, katerega stališča in sklepe smo povzeli, je organiziral občinski odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti **Maribor Rotovž** in ne Maribor Tezno.

Opozorila v besedah in številkah

Osebni dohodki delavcev v vzgoji in izobraževanju postajajo politični problem

Usmerjeno izobraževanje, ki ga v zadnjih letih, v dokumentih dosledno uvrščamo med prednostna področja, je pred nedavnim dobilo svoje spričevalo: pod drobnogled so ga vzeli raziskovalci in konec minulega leta predstavili njegove dobre in slabe strani na znanem posvetu na Brdu pri Kranju. Zdaj obravnavajo pregledno poročilo o izsledkih raziskav v naši republiki na sejah raznih organov; čez dober mesec se bodo s poročilom seznanili delegati Skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, letošnjega 21. januarja pa so ga obravnavali na seji odbora za usmerjeno izobraževanje.

Na podlagi izsledkov in ugotovitev raziskav bodo spopolnjevali programe v srednjem izobraževanju, Zavod SR Slovenije za šolstvo pa bo pripravil izvedbena navodila za uresničevanje učnih načrtov in predmetnikov, ki jih bodo sprejeli ustrezni strokovni sveti posebnih izobraževalnih skupnosti. Ta naj bi v resnici odgovorila na številna zapletena vprašanja o tem, kako odpraviti odvečno ponavljanje učne snovi pri posameznih predmetih, o organizacijskih in metodičnih izboljšavah pouka, kako premagovati posebne težave pri docela novih predmetih, napotila za boljše sodelovanje šole in drugih organizacij združenega dela, za učinkovitejše usmerjanje in preusmerjanje učencev, hitrejše reševanje kadrovskih in gmotnih težav itn. Poseben akcijski načrt naj bi naložil izvajalcem tudi roke, do kdaj morajo biti posamezne zadeve izpeljane.

Člani odbora za usmerjeno izobraževanje so menili, da poročilo ustrezno prikazuje najbolj pereče zadeve, ki se pojavljajo v usmerjenem izobraževanju, saj načenja temeljna vprašanja, ki pestijo učenca in učitelja, hkrati pa opozorili, da je treba pomanjkljivosti začeti odpravljati čimprej, da ne bo dolgoročnih posledic. Marsikaj je mogoče opraviti že sproti, s prožnejšimi in sodobnejšimi oblikami vzgojno-izobraževalnega dela, z drugačno organiziranostjo, predlogi za izboljšave pa morajo biti temeljito strokovno pretehtani, saj bi z nepremišljenimi posegi prav gotovo naredili več škode kot koristi. Spreminjanje in vrednotenje usmerjenega izobraževanja, ki poteka po vnaprej zasnovanih projektih, se po mnenju članov odbora za usmerjeno izobraževanje vse preveč omejuje zgolj na šolski prostor, premalo pa vemo na primer o tem, koliko ustreza zdajšnje usmerjeno izobraževanje združenemu delu. Ena od pomanjkljivosti je tudi v tem, da raziskovalci niso namenili dovolj pozornosti etičnemu vidiku vzgojno-izobraževalnega dela, vzgoji mladine kot pomembni sestavini življenja, zlasti idejnosti pouka, pa tudi dejavnostim prostega časa. Prav je, da se raziskovalno delo nadaljuje, toda še širše zasnovano in dopolnjeno — ob pomisli na učitelja in učenca.

V poročilu s posvetovanja preberemo tudi tole misel: Mnogi kadrovski, gmotni in drugi problemi, ki jih ugotavljamo pri spremljanju in evalvaciji programov v srednjem izobraževanju, so bili že v starem sistemu in niso le posledica novih sistemskih in vsebinskih rešitev. V novem sistemu, ki je kadrovsko in gmotno zahtevnejši, so postali stari problemi še vidnejši. Zato je treba kljub zaostrenim gospodarskim razmeram postopoma zagotavljati stvarne možnosti za kakovostno izvajanje srednjega usmerjenega izobraževanja.

Tej zahtevi pa nasprotujejo številke, ki smo jih razbrali iz delovnega gradiva, pripravljenega za skupno sejo predsedstva in odborov skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije. Po podatkih, navedenih v gradivu, ki bo podlaga za usklajevanje načrtov za leto 1984, bo treba za področje srednjega usmerjenega izobraževanja v letošnjem letu zagotoviti za 173 milijonov več denarja kot lani, in sicer za vzgojno-izobraževalno dejavnost v 23 na novo vpisanih oddelkih srednjega usmerjenega izobraževanja v tem šolskem letu, za kulturne, naravoslovne, telesno-kulturne in obrambne dejavnosti, katerih obseg je bil lani začasno zmanjšan, za povečane materialne stroške v srednjem šolstvu, ki nastajajo zaradi strukturnih premikov pri vpisu učencev v proizvodne usmeritve, za uvajanje novih dražjih programov v tretje in četrte letnike itn.

Vzgojno-izobraževalni programi bodo ovrednoteni — ob upoštevanju resolucijskih določil na podlagi znanih podatkov o ustvarjenem dohodku uporabnikov v letu 1983 in se bodo usklajevali glede na ustvarjeni dohodek v letu 1984.

Začasna izhodišča za sestavljanje načrtov predvidevajo, da se bo dohodek v primerjavi z lanskim letom povečal za 21,5 %, materialni stroški za 25 %, amortizacijo pa bo mogoče obračunati le 50-odstotno. Po resoluciji za leto 1984 morajo organizacije združenega dela s področja družbenih dejavnosti za nadomeščanje in posodabljanje izobraževalne opreme in nepremičnin združiti sredstva obračunane amortizacije. Le tako bo namreč mogoče rešiti najbolj pereče probleme, ker v letu 1984 ne bo denarja za naložbe v usmerjenem izobraževanju. Za vse vzgojno-izobraževalne programe bo treba zagotoviti 8.158,8 milijona din, za skupne naloge posebnih izobraževalnih skupnosti 175,1 milijona, za naloge posebnih skupnosti 155,2 milijona in za naloge skupnega pomena za celotno področje vzgoje in izobraževanja 792,2 milijona din ali 34 % več kot lani.

Za področje usmerjenega izobraževanja bo letos odmerjenih 9.281,3 milijona din, od tega za programe 498,7 milijonov več, kot je bilo z resolucijo v povprečju opredeljeno povečanje sredstev za družbene dejavnosti.

Ob vrednotenju programov pa sestavljavci gradiva opozarjajo, da pomenijo za te programe v letu 1983 razporejena sredstva dohodka (povečana za 19,5 %) zelo nizko osnovo za povečanje v letu 1984. Podatki Zavoda SRS za družbeno planiranje nakazujejo, da se bodo sredstva za bruto osebne dohodke v gospodarstvu v letu 1983 povečala za 28 % To pa pomeni, da bodo osebni dohodki delavcev v šolstvu še za nadaljnjih 7 % zaostali za osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu.

Napovedi osebnih dohodkov za leto 1984 torej ne opogumljajo: če bi hoteli letos raven osebnih dohodkov v šolstvu zadržati na ravni iz leta 1982, bi morali povečati osnovo za izračun dohodka v cenah storitev za 445 milijonov din. Tega denarja za zdaj ni. Menijo, da bi ga lahko delno zagotovili s selektivnim krčenjem programov, še nadalje pa bo treba iskati rešitve v preporazdelitvi sredstev v okviru splošne in skupne porabe.

Napovedi prav gotovo niso spodbudne, so pa posledice dejanj v preteklosti: omejevanje skupne porabe v družbenih dejavnostih iz leta v leto zožuje gmotne možnosti za vzgojo in izobraževanje in povečuje razliko med osebnimi dohodki delavcev v vzgoji in izobraževanju in osebnimi dohodki drugih delavcev.

Razprave kažejo, da je restriktivna politika v vzgoji in izobraževanju dosegla svoj vrh: osebni dohodki prosvetnih delavcev so padli na najnižjo možno raven, neustrezno nagrajevanje povzroča malodušje, ki že močno vpliva na kakovost dela v razredu in spreminja pedagoške delavce v uradnike. Kot na drugih področjih dela so namreč tudi osebni dohodki v vzgoji in izobraževanju eno pomembnih vprašanj, ki vplivajo na uspešnost dela, motivacija — navsezadnje tudi za uresničevanje reformnih načel in stabilizacijskih želja. Tako ni mogoče več naprej, so poudarjali tudi na tej seji in opozarjali na veliko moralno in politično škodo, ki nastaja zaradi takih razmer, na posledice, ki se že kažejo v vzgoji in izobraževanju in jih ni mogoče meriti z indeksi.

O kritičnem položaju vzgoje in izobraževanja naj bi spregovoril predstavnik Izobraževa[illegible] skupnosti Slovenije tudi na [illegible] zbora združenega dela v repu[illegible]ški skupščini; zavzeti se je tr[illegible] za takšno prerazporeditev s[illegible]stev med skupno in splošno [illegible]rabo in znotraj njih, da bo o[illegible]gočena hitrejša rast osebnih [illegible]hodkov delavcev v vzgoji in i[illegible]braževanju. Za uresničenje t[illegible]cilja naj se zavzemajo t[illegible] Izvršni svet, Gospodarska zb[illegible]nica Slovenije in Republiški s[illegible] Zveze sindikatov.

MARJANA KUNEJ

Za učinkovito varstveno pomoč

S seje Skupnosti otroškega varstva Slovenije

Med številne naloge, ki jih uspešno uresničuje Skupnost otroškega varstva Slovenije, sodi predvsem skrb za razvoj družbenega varstva otrok. Temu vprašanju je bila namenjena nedavna seja te skupnosti, kjer so člani posebno pozorno obravnavali poročilo o uresničevanju programov družbenega varstva otrok v letu 1983.

Skupnost otroškega varstva Slovenije uresničuje namreč po načelu vzajemnosti program skupnih nalog, ki zajema varstvo matere in novorojenca in druge naloge, ki so skupnega pomena za vso republiko. Med te sodijo predvsem: predšolska vzgoja otrok, motenih v telesnem in duševnem razvoju, ki so v zavodih za usposabljanje, predšolska vzgoja romskih otrok, otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, otrok italijanske in madžarske narodnosti, ki živijo v Sloveniji, predšolska vzgoja otrok slovenskih manjšin v Avstriji in Italiji in druge obveznosti, ki jih nalagajo družbeni dogovori in sporazumi. Za ta program so vsi delovni ljudje združevali sredstva po enotni prispevni stopnji od bruto osebnih dohodkov. V letu 1983 se je v Skupnosti otroškega varstva Slovenije zbralo 25,036.484 din (30,3 odstotka več kot v letu 1982). Največ denarja (93 odstotkov) bodo porabili za nadomestila osebnih dohodkov za čas odsotnosti z dela zaradi porodniškega dopusta, ostali denar pa bodo namenili za prej navedene naloge.

Kot navaja poročilo, so občinske skupnosti otroškega varstva združile v letu 1983 za vse programe vzgoje in varstva predšolskih otrok (in za pomoč otrokom, ki jim starši z delom ne morejo zagotoviti socialne varnosti) le 11,4 odstotka več denarja kot leto poprej. Ni treba posebej poudarjati, da slika še malo ni rožnata, če upoštevamo nenehno naraščanje cen, vse tanjše denarnice staršev in kar je še hujše — vse večje socialne razlike. Stroški za vzgojo predšolskih otrok se uravnavajo s širšo solidarnostjo, stroški za oskrbo pa bremenijo starše glede na njihov dohodek. Če starši ne zmorejo stroškov, jih krije delno ali v celoti občinska skupnost otroškega varstva. Občinske skupnosti otroškega varstva zagotavljajo tudi denar za vzgojne programe za otroke, ki niso v dnevnem varstvu v vrtcih. Obseg teh programov je zelo različen, razlikuje pa se tudi število otrok, ki so v dnevnem varstvu v vzgojno-varstvenih organizacijah po občinah. V Mozirju je na primer vključenih najmanj otrok — (18,7 odstotka), v Ljubljani pa največ (64 odstotkov). Po podatkih ob koncu junija 1983 je prejemalo denarno pomoč 121.570 otrok, od tega 34,7 odstotka predšolskih in 47,4 odstotka šoloobveznih otrok, ter 17,9 odstotka otrok, starih nad 15 let. Občinske skupnosti otroškega varstva, ki niso mogle zagotoviti najnujnejše vsote denarja za zagotovljeni program v letu 1983, so prejele solidarnostna sredstva od tistih ob[illegible]skih skupnosti otroškega var[illegible] ki so združile več denarja, ko[illegible] potrebujejo, da bi uresničile [illegible]gotovljeni program.

Poročilo nadalje ugotavlja [illegible] v devetmesečnem poslovanj[illegible] vzgojno-varstvenih organiz[illegible]jah in občinskih skupnostih o[illegible]škega varstva ni bilo izgub v [illegible]teklem letu, hkrati pa navaja [illegible] se je gmotni položaj vzgojite[illegible] kljub doseženemu povečan[illegible] združenih sredstev za progr[illegible] vzgoje in varstva otrok v [illegible] 1983 znova poslabšal. V p[illegible] devetih mesecih preteklega [illegible] so bili njihovi povprečni [illegible] osebni dohodki za 17,3 odst[illegible] nižji od osebnih dohodkov v [illegible]spodarstvu.

V zavzeti razpravi so č[illegible] opozorili, da se vsota denar[illegible] občinskih skupnostih otroš[illegible] varstva naglo zmanjšuje, [illegible] stroški nenehno naraščajo. [illegible] tako pa prizadene tisto [illegible] membno dejavnost, ki skrbi [illegible] socialno varnost otrok. En[illegible] gotovo: v prihodnje bi mo[illegible] take zadeve preprečiti, če si v[illegible] snici želimo, da bi se postopo[illegible] izenačevale možnosti za [illegible] otroke na začetku njihove [illegible]ljenjske poti.

Razpravljavci so nene[illegible] poudarjali, da je treba učink[illegible] teje usmerjati denarno pom[illegible] Povedali so tudi, da si stroko[illegible] služba Skupnosti otroškega v[illegible]stva Slovenije že več kot pet[illegible] prizadeva, da bi to vpraša[illegible] primerno rešila. Zvedeli smo, [illegible] pripravljajo nov sporazum, [illegible] bolje, poskušajo izoblikovati [illegible] sistem, ki bi urejal dodeljev[illegible] varstvene pomoči. Novi sis[illegible] naj bi združil vse skupnosti v [illegible] viru socialnega varstva. Tak[illegible] namreč zbrali več denarja: [illegible]čine bi ga dobile več in bi [illegible] lahko tudi bolje uporabile. R[illegible]pravljavci so še opozorili na [illegible]stveno napako: nekatere obč[illegible] niso ovrednotile vzgojno-v[illegible]stvenih programov in zato [illegible] niso upravičene do višje pora[illegible] to pa hkrati pomeni, da im[illegible] tudi manj možnosti za raz[illegible] otroškega varstva.

Vzgojo pa moramo zagoto[illegible] vsem otrokom enotno in opre[illegible]liti merila, po katerih naj b[illegible] skupnosti otroškega varstva s[illegible] dodelile denar za vzgojni p[illegible]gram.

V razpravi smo zvedeli, da [illegible]pravlja strokovna služba me[illegible] tudi za nov sistem solidarnosti [illegible] bo v prihodnje upošteval [illegible]snično razvitost občin; to p[illegible] treba izpeljati namreč še p[illegible] novim srednjeročnim obdobj[illegible]

Razpravljavci so še opozo[illegible] na zamrznitev cen in predlag[illegible] naj bi to ne veljalo za otroško [illegible] socialno varstvo, sicer bodo [illegible] po mnenju občinskih skupno[illegible] — vzgojno-varstvene organi[illegible]cije v prihodnje poslovale z iz[illegible] bo. Na seji so veliko opozar[illegible] na zaskrbljujoč položaj dejav[illegible]sti, ki naj bi skrbela za social[illegible] varnost in vzgojo otrok. Vpra[illegible] pa se moramo, do kdaj bo dru[illegible] dovolila, da bodo otroci n[illegible] breme napak, ki [illegible] jih [illegible] pre[illegible]klosti zagrešili drugi.

TEA DOMINKO

Ob vsakoletni veliki uri slovenske besede

Na novo bo srce spet oživelo« (France Prešeren)

Leto je naokrog, na pesnikovem grobu, ob vznožju častitljivo starega omenika, spet leži šopek rdečih vrtnic.
Umrl je pred 135 leti.
Vsakokrat, ko znova podoživimo njegovo upesnjeno življenjsko ra-pst in bolečino, se nam razkrije čudež: ta pesem je — večno živa, od anja do branja bolj intenzivna, pomensko polna in spodbudna.

LE JADRA SPET APNIMO«

Če smo Slovenci, ta po številu moči zanemarljiva peščica ljudi vencu dolin pod Julijskimi Al-ami, na Krasu tja do Tržaškega aliva, med dolenjskimi griči, ob znožju koroških in štajerskih ribov, katerih potoki se stekajo odisi v Dravo bodisi v Savo, in a skrajnem zahodnem robu pa-onske širine, lahko na karkoli stranskega zares ponosni, je to — poleg lepote deželice, v kateri ebivamo — predvsem nesora-merna množina naših ustvarjal-ih sil. (Pomislimo, koliko naših na tej ali oni svetovni tekmi že opilo na zmagovalne stopnice; ebili so se in ostajajo med naj-oljšimi na svetu, nas pa je vseh kupaj kot en sam ubogi promi-.)

Naši pesniki in slikarji in igralci drugi ustvarjalci sicer nimajo voljo tekmovalnih aren, kjer bi erili centimetre in sekunde, in zmagovalnih odrov, kamor bi opali po zaslužena priznanja — a vendar je pritrdilnih sodb in eljavnih odmevov, ki pričajo o eusahljivi ustvarjalni sili sloven-kega duha z vseh strani obilo. Naši slikarji, naši pesniki, naši anisti, naši igralci, oznanjevalci ašega duha in naše volje do živ-enja, se vračajo s preskušenj v elikem svetu kot nesporni zma-ovalci, deležni neslutenega ob-udovanja »sodnikov« iz vrst ripadnikov veliko večjih naro-ov, sicer ljubosumnih varuhov stnega nacionalnega kulturnega restiža, ki pa slovenskim ustvar-lnim manifestacijam vendarle odkrito priznajo, kar jim gre.

V razvojno zavrtih časih, ki jih doživljamo po dolgih letih zag-nanega povojnega vzpenjanja iz nerazvite doline Šentflorjanske v razmeroma razvito in razvejeno zindustrializirano, stehnizira-no, s sodobnimi komunikacijami repreženo), neprav še ne izobli-ovano urbano družbo, v teh asih recesije in zastojev, ko mo-amo streznjeni poravnavati po-rej hlastno nakopičene dolgove er si priti na čisto sami s seboj, je udi kulturi — kot vsemu druge-nu, kar oblikuje podobo življe-ja — zaukazano, naj nekoliko počasni svojo razvojno pot. De-arja bo manj, kot smo se nava-lili — povedo oznanjevalci druž-enih bilanc, zato bo moralo biti udi manj muzike... Knjig bomo oslej tiskali manj, kot smo jih oslej. Nekaj manj bo tudi iger, ti-ih na odrih, ki pomenijo življe-je, ali onih na malih in velikih aslonih. Skrčiti bomo morali evilo in razpon umetniško-kul-rniških manifestacij te ali one rste. Kroga tistih, ki si z umetni-kim ustvarjalnim ognjem služijo oj vsakdanji kruh, ne bo mo-oče širiti, kot smo ga širili skozi osedanja leta.

In že smo v povodnji mnogote-ih tožb in pritoževanj, sredi obu-ovanj ter ugovorov in protestov, i oznanjajo vznemirjeno zaskrb-jenost za nadaljnjo usodo slo-venske kulture, opozarjajo na njeno ogroženost in bijejo plat zvona.

Spet drugi vzklikajo: Ni razlo-a! In navajajo svoje dokaze, med ojimi tistega poglavitnega, ki ravi: resnična ustvarjalna volja ač ni premo odvisna od rado-arne družbene podpore, od de-narja, od pestovanja — včasih, največkrat prav nasprotno. Saj res — kako nastanejo, zakaj do-orevajo biseri? (Pevcu, ki je glas in vest svojega časa, »vedno sreča laže, on živi, umrje brez dnarja.«) Odločilnega pomena je, da ustvarjalci začutijo svojo priložnost, svojo veljavo, svoj pomen v življenjsko-zgodovinskem trenutku, se zavedo svojega poslanstva, kajti poglavitna spodbuda je v občutku, da je prišel trenutek, ko moraš izraziti in povedati tisto temeljno resnico, ki nanjo vsi drugi čakamo in jo potrebujemo (tako kot so Prešernovi rojaki in sodobniki čakali na njegovo pesniško sporočilo, na njegov »čisti ogenj«, na njegova »jadra, zročena valovom«, na njegovo »zdravljico... naših mladenčev up.«)

O vsem tem nam je znova, intenzivneje kot kdajkoli v bližnji preteklosti, podobno kot v letih velike svetovne kataklizme, iz katere je zrasla takratna svetloba preloma, razmisliti ob letošnjem Prešernovem dnevu — dnevu budne slovenske kulturne zavesti in samozavedanja.

Vzgib, ki nas pri tem vodi, se upira premlevanju in prežvekovanju večno istih, javno drobnjakarskih jadikovanj — o denarnih in organizacijsko-kadrovskih stiskah, o odrinjenosti kulture v senco gospodarskih in političnih zadev, o nezmožnostih izpolnitve dolgoročno zastavljenih kulturniških načrtov, ki so napovedovali več dvoran, več svetlih ateljejev, vseh vrst modernizacije in sanacije ter izdatnejšo ponudbo umetniških izdelkov, pa zdaj dobršnega dela te idealne sheme ni in ni mogoče uresničiti. (Možnosti za celostno izpeljavo velike kulturne akcije je manj, kot bi jih potrebovali, naj imamo v mislih prostore ali večjo spodbudo za avtorsko delo, izdatnejšo izmenjavo s kulturami drugih narodov ali — ne nazadnje — zares uspešno vcepljanje kulturnih potreb v duše mladih, prihajajočih rodov. To, slednje, ostaja nemara še najbolj očitno ob strani, tako da moramo spet in spet z neprikritim obžalovanjem ugotavljati, da namenja kulturi svojega življenja večina med nami v svoji osebni »porabi« — naj gre pri tem za doživljanje duhovnih vrednot in estetskih vrednosti ter za globlje radosti bivanja in ponotranjene napone oblikovanja samega sebe — kaj pičlo pozornost — v nasprotju s povnanjenimi, poplitvenimi početji, ki so še zmerom prevladujoči odtenek v barvi časa.)

Toda ne, nikar! — se oglaša ugovor zoper poskuse tega neskončno neplodnega jadikovanja, ki so ga polni naši sestankarski komentarji in vsa naša kulturniško-politikantska besedičenja. Neskončno veliko jih je, ni jim ne konca ne kraja, toda vrtijo se v prazno in namenjena so sama sebi, zavoljo njih se nikjer nič ne zgodi in ne spremeni.

Bistvo vsega, kar je resnična barva časa — vsak posamičen nov vložek v glavnico slovenske kulture, nastaja onstran teh mnogih paberkovanj.

In če je kaj, kar smo dolžni Prešernovemu spominu, kar sodi v šopek vrtnic na njegovem grobu ob vsakoletni veliki uri slovenske besede, je to pač le radostni pogled na nove stvaritve duha in na nove izkaze volje po dokazovanju samega sebe z nenehnimi, vselej novimi poskusi razjasnitve temne noči, ki tare duha.

Zato smo si rekli: oglejmo si (ob prazniku, ki je več kot samo mimobežni pogled), kaj se nam v kulturno ustvarjalnem dogajanju, v umetnosti, v doživljanju lepote in globin človeškega bivanja na koordinatah slovenske sedanjosti obeta v bližnji prihodnosti, tja do izteka letošnjega, stopetintridesetega leta po Prešernovi smrti, kakšne in katere stvaritve ustvarjalno iščočega duha, kakšni premiki in izboljšave...

»ŽE SLIŠIJO SE PESMI SLADKI GLASI, POGNAL JE CVET, MED NOSIJO ČEBELE«

(Pa nimamo v mislih napovedovanja dogodkov in stvaritev pa tudi ne kakršnegakoli sistematičnega ogledovanja načrtov, ki jih gojijo slovenski ustvarjalci in slovenske kulturne ustanove. Gre, tembolj, za poskus nevezanega razmisleka o težnjah in željah, o pobudah in gibanjih, ki oblikujejo podobo slovenskega ustvarjalnega organizma v preseku leta, ko nas od izteka stoletja — tisočletja loči le še pičlo poldrugo desetletje.)

Nekaj poskusov odgovorov na svoje vprašanje smo iskali v besedovanju s štirimi poljubno izbranimi predstavniki naše kulturne sedanjosti: z MATJAŽEM KMECLOM v njegovem »kabinetu« republiškega komiteja za kulturo, ki mu predseduje, z BORUTOM PLAVŠAKOM na »poveljniškem mostu« Mestnega gledališča ljubljanskega, z IVANOM SEDEJEM v mali »kajuti« (Jakopičeve) galerije, ki jo vodi in s TONETOM PAVČKOM v uredniškem »štabu« Cankarjeve založbe.

Poiskali in obiskali bi bili lahko — s taistimi nameni — popolnoma druge ljudi in se pogovorili o podobnih rečeh, na enak ali tudi povsem drugačen način. Misli in pogledov bi se dalo nanizati tudi še veliko več. Toda kaj bi s kopico dejstev, ko pa je bistvena pravzaprav le njihova rdeča nit. Ta rdeča nit pa je: zaupanje v bogastvo ustvarjalnih hotenj, ki so navzoča vsem kriznim okoliščinam časa navkljub.

»VSE MISLI ZVIRAJO 'Z LJUBEZNI ENE«

Z MATJAŽEM KMECLOM komentiramo njegovo pobudo o drugačnem, bolj zavzetem in zaresnem, bolj intimnem praznovanju slovenskega kulturnega dneva. Gre za poskus njegove vnovične utemeljitve: v sami zamisli o takšnem obujanju Prešernovega spomina v znamenju kulturne zavezanosti vidi dvojni prid. Prvič — praznik bodi res praznik, tako kot veleva odločitev, sprejeta že med vojno, a v letih in desetletjih, ki so sledila, nekoliko pozabljena. In drugič: poskusimo izstopiti iz že uvedenega načina formalnega proslavljanja, predajmo se novim načinom intenzivnega samospraševanja, bodisi individualno-intimnega bodisi kolektivnega.

In kaj naj bi se dogajalo, kakšni naj bi bili ti trenutki?

V mislih imejmo tudi drobne zadeve, pove odgovor in omeni prizadevanje po bolj kulturnih medsebojnih odnosih med ljudmi, poskuse zavestnega prispevanja posameznikov k slovenski kulturnosti (z vsem tistim, kar kdo zmore), pa več spontanosti v prireditvenih zamislih in nastopih, več napona pri razbijanju ustaljenih rutinerskih navad. Skratka: praznovanje Prešernovega dne naj ne bo proslava, ukrojena po starih modelih. Poiščimo nove oblike. Kdor jih bo iskal in jih poiskal, bo v svoje kulturno življenje utrl nove sledove. Kajti pomembno je, da se kulturne oblike ne sprevržejo v prežvekovanje. Ostati in postati morajo živa, iščoča, ambiciozna dejavnost.

In kar je najpomembnejše: praznovanje naj ne bo nekaj institucionalnega, temveč »stvar vsakdanjega življenja«, iskanje novih poti — tudi in še posebej, ko gre za mlade ljudi, ki jih vse prepogosto opajamo z rutinerstvom.

Kako razveseljivi so dokazi o možnostih drugačnega (živega, iščočega) ravnanja. V Piranu, denimo, si je ogledal imenitno razstavo glasbil, ki so jih — s pomočjo staršev, toda po svojih zamislih — izdelali otroci. Kolikšen potencial ustvarjalnosti! Te in takšne stvari bi bilo treba gojiti z večjo zavzetostjo. Deloma jih sicer že. Denimo: obujanje starih obrti. Gre za dejavnosti, ki spodbujajo mladega človeka k dejavnemu odnosu do kulture. Nekaterim se utegnejo take pobude zdeti poceni, a niso. Veliko koristnejše so kot pa siljenje otrok k učenju pesmic na pamet, saj jih tako kar najbolj neposredno animiramo.

In kakšen bo, po napovedih, odziv na sporočeno pobudo o takšnem praznovanju Prešernovega dne?

Dosedanje informacije povedo, da je odziv povsod velik in da v ljudeh živi zavestna potreba po tovrstnem angažiranju. V teh časih še kako potrebujemo samozavest, tisto in takšno, o kateri je njega dni dejal Ivan Cankar: »Boljša je slaba samozavest kot nikakršna.« Prav z njo naj bi si dajali duška in jo čim bolj manifestirali, pa seveda ne na abstraktno pridigarski ravni (glede pomena kulture pri spopadanju s porabništvom in glede enake vrednosti kulturne dimenzije s proizvodnimi dimenzijami), temveč na podlagi pobude, ki bo padla na intimna, avtentična tla. Cankar je vedel, da smo Slovenci potrebni spodbud — to ostaja slej ali prej v naši miselnosti. Slovenska kultura sicer ni ogrožena v svojem obstoju, a je zaznamovana s kroničnim in notoričnim defetizmom, ki smo mu vselej nekoliko podvrženi, zdaj, v teh oteženih časih, pa je celo še nekoliko močnejši, kot smo ga bili vajeni. In prav zato potrebujemo samozavest. V tej okoliščini lahko iščemo podlago za odziv na izrečeno pobudo.

Stvari pa imajo seveda tudi še globljo razsežnost. Ker tičimo v stiskah, postajajo vprašanja, ki si jih zastavljamo, veliko bolj neposredna. Ne sprašujemo se več po načinu, temveč po smislu bivanja. V umetnosti nas ne zadovoljuje več artizem, kajti potrebni so nam pravi vsebinski odgovori. Iskalcev odgovorov je veliko, poti je več, postale so pluralistične in precej zindividualizirane — vse to, ves ta pluralizem pa je za nas, za našo ustvarjalno prihodnost pravzaprav zelo pomembna, smiselna in bogata priložnost, saj odpira celo vrsto pogledov, stvar časa in občinstva pa je, da vse to spontano ovrednotita in označita, kaj je in kaj ni sporočilno na poti našega življenja in naše usode.

»KRANJC, OZRI SE OKROG SEBE«

Z BORUTOM PLAVŠAKOM besedujemo o gledališču in o njegovih prizadevanjih, da bi ljudem ponudilo, kar hodijo vanj iskat. Vodilno geslo bodi: gledališče za vse. Najbolj dragocene so slej ali prej predstave, v katerih se lahko prepoznavajo vsi rodovi — to pa zmorejo postoriti samo poskusi razčlenitve vprašanj, ki ljudi v njihovem neposrednem življenju najbolj prizadevajo.

Sodobna življenjska problematika... socialna, družbeno-ekonomska, idejna... to so temeljna vprašanja, s katerimi se zdajšnje gledališče želi in mora ubadati, če hoče imeti odmev, če mu je res do tega, da bo imelo v svojem avditoriju predvsem mlade ljudi. Mladim seveda ni do didaktičnih odrskih lekcij, temveč do vsebin, v katerih se lahko prepoznajo in iz njihovih sporočil povzemajo resnico za svojo rabo. Teh ali takih sporočilnih predstav seveda ni mogoče vnaprej načrtovati, kajti umetniško sporočilo je vselej nekoliko iracionalno, plod srečnega naključja. Kljub temu pa si je mogoče za njihovo oblikovanje prizadevati, in sicer tako, da se igralci kar zavzeto poenačijo s tistim, kar delajo in se tako povežejo z avditorijem. Gre za notranji žar, za harmonijo, ki naj jo gledalec v teatru z odrskih desk tudi zares začuti.

Zares inteligentno napisanih sodobnih besedil žal ni na pretek, »boj« zanje je slej ali prej težak, a sodi med prizadevanja, ki se jim gledališka vodstva posvečajo po svojih najboljših močeh. (In tako lahko Mestno gledališče ljubljansko z veseljem oznani, da si obeta nemajhen odmev od svojih letošnjih dveh krstnih uprizoritev: Ruplove univerzitetne drame »Kar je res, je res« ter humorno-satirične obravnave zadreg v izpeljavi usmerjenega šolanja, v Alenke Goljevščkove Pod Prešernovo podobo.)

Vsa pota sedanjih gledaliških prizadevanj vodijo k poskusom, da bi se gledališče bolj odprlo ljudem, predvsem mladini.

»VALOVOM SE ZROČIMO«

Z IVANOM SEDEJEM ugotavljamo, da je zanimanje slovenskega občinstva za klasično galerijsko dejavnost, ki je še pred letom obetalo velik razmah, spet v nenadnem zastoju. Razstave so slabo obiskane, odmev v javnih medijih je prejkone skop, zdi se, da prevladuje nekakšna utrujenost. Na Slovenskem imamo približno dvesto razstavišč, ki bi se morala med seboj tesneje povezati, poskrbeti za medgalerijska gostovanja razstav, odpraviti svoje dosedanje vrtičkarstvo, ki jih — tudi spričo preveč poudarjene institucionalizacije — žene v togost.

Sicer pa: kaj se nam letos vendarle obeta? Kot kaže, bosta dogodka leta pregledna razstava Milana Rijavca, ki ga bomo — kot predstavnika starejšega likovnega rodu — po dolgih letih njegovega tihega dela odkrili kot imenitnega kolorista, ter izbor mlade slovenske likovne umetnosti, kakšnih tridesetih postavantgardnih avtorjev katerih jedro so novi podobarji (razstava sama pa pojde tudi v »svet«: v Beograd, v Gradec in v Benetke.) In kaj je njihova značilnost, kaj priča o njihovi ustvarjalni zmogljivosti? Predvsem zelo velika sproščenost, poskusi svobodnega, spontanega ustvarjanja, z znamenji izrazite navezanosti na »domačo grudo«, kar skuša biti odziv na umetelno svetovljanstvo prejšnjih let. Usmeritev je več in veliko, pluralizem individualnih pobud je na pohodu, ekskluzivnega diktata ni, seveda pa je pri vsem tem težko opraviti kakovosten izbor, saj tudi ni pravih meril za vrednotenje. Razveseljujeta delovni elan cele množice slikarjev in njihova ustvarjalna tekma. Kakšni bodo rezultati, seveda še ne vemo.

Očitno je le, da se slikarji vračajo h klasičnim medijem likovnega izražanja, k medijem, ki so jih šestdeseta leta, iščoča nove pristope za vsako ceno, skoraj povsem opustila.

Kakorkoli že, nobene bojazni ni, da bi ogenj ustvarjalne vneme pojenjal. Le galerije bodo morale ravnati bolj živo, predstavljati nove avtorske dosežke bolj sproti, založbe se bodo morale lotiti izdajanja takoimenovanih žepnih (cenejših, bolj dostopnih) monografij, televizija se bo morala znova lotiti svojega poslanstva, kar zadeva popularizíranje stvaritev likovne ustvarjalnosti...

In smo torej spet na obodu večnega kroga.

»V SRCU TE ZBADAJO PESMICE MOJE«

S TONETOM PAVČKOM si — za začetek — z ljubečo zavzetostjo, ki je zanj značilna — ogledamo »njegov« letošnji založniški program. Vesel je zbirke novih novel 90-letnega Danila Lokarja (Sobesedniki), uredniško zadovoljen s Torkarjevim Umiranjem na obroke (retrospektivno večplastno dokumentaristično-beletristično kombinacijo popisa »dachauskega procesa«, ponosen na Antologijo srbske poezije 20. stoletja, s katero bo Cankarjeva založba sklenila ciklus poezij drugih jugoslovanskih narodov, občudujoče zazrt v dosežek tridesetletnih prizadevanj Nika Kureta, ki je popisal Maske slovenskih pokrajin... Zastavim nezamudno vprašanje:

Kaj pa slovensko literarno pisanje nasploh, v vsej svoji celoti?

V proznem pisanju je, vsaj med mlajšimi avtorji, nekaj zadrege, kajti še od včeraj so sledili vzorcem moderne zahodne proze, medtem pa se je položaj že prevesil »nazaj v zgodbe« — pa se slovenski avtorji na teh prelomnicah še niso povsem znašli.

Nekaj te nesproščenosti je tudi v plejadi mlajših oziroma najmlajših pesnikov, ki so — razen izjem — zavrti pred možnostjo sproščenega upesnjevanja tega, kar je v njih samih, njihova življenjska vsebina. Toda imena, kot so Jure Detela, Lidija Gačnik, Alenka Rebula-Tuta ali Jure Potokar (ob Borisu A. Novaku in obeh pokojnih Vladimiru Memonu in Marku Pavčku), pričajo o nenehnem dotoku sveže poezije, lastnega avtorskega jezika, polno zvenečih verzov, ki jih ni treba posebej razlagati in še zlasti o spontanem spajanju poezije z življenjsko vsebino.

Zdi se, ob vsem, da se naše življenje ponovno gradi in dobiva smisel — in z njim vred tudi vse zvrsti umetnosti, ki skušajo izpovedovati in dajati smisel svojemu času... tja do izčiščenja nacionalne misli. Začenja se mehanizem ponovne graditve in ozdravitve, podoben tistemu, ki smo ga (čeprav na drugi ravni) doživeli tik pred drugo svetovno vojno.

Skratka: literarni obeti so dobri, ognji so živi in radoživi.

Nekaj zastoja je sicer na področju pisanja za najmlajše, še zdaleč pa ni razloga za kakršnokoli bojazen, da bi utegnil studenec najčistejše poezije usahniti.

A ko se za konec z mislijo ustavimo še pri nas, ki nam je vse to ustvarjalno delo pravzaprav namenjeno, pri bralcih, sodba na lepem ni več tako svetla in spodbudna. Če otroci, preden začno odraščati, še razmeroma veliko bero, če odraščajoči mladi ljudje v svojem iskanju odgovorov na temeljna vprašanja še segajo po knjigi in sledijo ustvarjalnim pobudam, pa odrasli (z visokošolci vred) te mnoge poskuse »artikuliranja vesti in zavesti« puščamo vse preveč vnemar.

»SEM VIDEL ČISLATI LE TO MED NAMI, KAR UM SLEPI Z GOLJ'FIJAMI, LEŽAMI«

Res je, spet smo, kot že tolikokrat (naj skušamo pogled ob praznični uri slovenske kulture še tako zavzeto odvračati od neljubih resnic) sredi vprašanj, ki vznemirjajo, bijejo plat zvona in pozivajo k novim dejanjem, k novem zagonu — v drobnih in velikih rečeh našega življenja. Del vsega tega pa je tudi dolg, ki ga bomo morali slej ali prej priložiti k šopku rdečih vrtnic ob vznožju pesnikovega nagrobnika.

Sicer pa — bodi tudi zavest o tem poskus našega sprotnega odgovarjanja na Prešernovo v polnem pomenu besede dolgoročno zastavljeno vprašanje: »Al' sonce bo dobrotno nam dalo srečno leto?«

VIKTOR KONJAR

Ljubljana v Prešernovem času (nekdanji Kongresni trg)

nove knjige

IZOBRAŽEVANJE V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA

O knjigi Obrazovanje i razvoj kadrova

V založbi Privredno-finansijski vodič Beograd je z letnico 1982 izšla publikacija avtorjev Dragomira Filipovića in Nikole Pastuovića Obrazovanje i razvoj kadrova, ki bo nedvomno zanimiva za vse, ki se tako ali drugače ukvarjajo s problematiko kadrov v organizacijah združenega dela. Delo, ki obsega 251 strani, je pravzaprav učbenik, namenjen študentom Fakultete organizacijskih znanosti v Beogradu.

Avtor D. Filipović uvodoma opozori, da je poglavitni namen učbenika v tem, da se študenti poglobljeno spoznajo z zakonitostmi izobraževanja in njegovo vlogo pri razvijanju človekove osebnosti, razvoju družbe in gospodarstva. Področje kadrov je obravnavano interdisciplinarno, predvsem z vidika pedagoške, andragoške in psihološke znanosti, ekonomike izobraževanja, izobraževalne politike, informatike ter še drugih znanosti in znanstvenih panog. Vsebine so izrazito funkcionalne in podane kot podlaga za uresničevanje strateških smernic našega družbeno-gospodarskega razvoja. Preteklost je predstavljena le toliko, kolikor je potrebna za boljše razumevanje sedanjosti.

Knjiga je razdeljena na tri dele. Prvi del je napisal D. Filipović, ki v prvem poglavju Izobraževanje in njegovo preučevanje predstavi pojav in razvoj vzgoje in izobraževanja, družbene funkcije izobraževanja, organizacijo izobraževanja, znanosti o vzgoji in izobraževanju ter kadrološki način preučevanja vzgoje in izobraževanja. V drugem poglavju je nadrobneje razčlenjeno marksistično pojmovanje osebnosti in razvoj kadrov. Pisec je posebej natančneje opredelil pojmovanje vsestransko razvite socialistične osebnosti in pri tem temeljna področja človekovega razvoja. Tretje poglavje je namenjeno učenju, dejavnikom in pogojem učenja, procesu in tipom učenja, metodam, temeljnim načinom in tehnikam učenja ter organizaciji delovnega mesta. Tu daje avtor konkretne napotke, kako organizirati študij, med drugim tudi, kako voditi kartoteko. Ob tem D. Filipović navaja znano misel permanentnega izobraževanja: V prihodnosti ne bo nepismen tisti, ki ne bo znal brati in pisati, pač pa tisti, ki se ne bo naučil učiti se.

Drugi del knjige širše predstavi odnose med delom in izobraževanjem v preteklosti in danes v naši družbi. Poglavje Združevanje dela in izobraževanja med drugim razčlenjuje pojem in sestavo združenega dela, oblike združenega dela in izobraževanja, osnovno organizacijo združenega dela v sklopu vzgojno-izobraževalnega sistema ter svobodno menjavo dela kot podlago za samoupravno povezovanje dela in izobraževanja. Posamezni pojmi, ki jih to poglavje le nakazuje, so podrobneje razčlenjeni v naslednjem poglavju: Družbeno-gospodarski pogoji in odnosi reprodukcije izobraževanja v socialistični samoupravni družbi. Tretje poglavje v tem delu govori o pravicah, dolžnostih in odgovornosti delavcev v zvezi z izobraževanjem in med drugim tudi o obveznostih delavcev, da se izobražujejo. Avtor tu našteva razne oblike izobraževanja, s katerimi se uresničuje ta obveznost delavcev v organizacijah združenega dela. Zanimivo je, da posebej razčlenjuje izobraževanje v funkciji zaščite pri delu, z obrazložitvijo, da je varnost pri delu veliko odvisna tudi od ravnanja ljudi na delu in od tega, kako ti upoštevajo določena pravila varstva pri delu.

Tretji del knjige, ki govori neposredno o izobraževanju zaposlenih, je skoraj v celoti delo N. Pastuovića (napisal je štiri od petih poglavij). Avtor v začetku predstavi naš sistem izobraževanja zaposlenih in ga omeji do izobraževanja mladih. Programski podsistem izobraževanja odraslih razčleni na izobraževanje iz dela, izobraževanje na delu in samoupravljanju ter izobraževanje ob delu in samoupravljanju. Nadalje podrobneje govori še o tehnološkem in organizacijskem podsistemu izobraževanja odraslih. Naslednja tri poglavja predstavijo izobraževanje zaposlenih za delo in razvoj, za samoupravljanje ter njihovo splošno in kulturno izobraževanje. Organizatorje izobraževanja in vse, ki se v organizacijah združenega dela ukvarjajo s tem področjem, seznani poglavje o izobraževanju za delo in razvoj s pojmi poklic in stroka, z razvojem poklicnega sistema, z nomenklaturo in klasifikacijo poklicev, z metodologijo izobraževanja zaposlenih za neposredno delo in s posebnimi značilnostmi stopenj izobraževanja, kot so preučevanje potreb po izobraževanju, načrtovanje, programiranje, priprava, izvajanje in vrednotenje poklicnega izobraževanja zaposlenih. Pri izobraževanju zaposlenih za samoupravljanje avtor v začetku spregovori o ciljih izobraževanja za samoupravljanje, ki so po njegovem predvsem v usposabljanju zaposlenih za vzpostavljanje samoupravnega družbenega odnosa v temeljnih organizacijah združenega dela ter v usposabljanju zaposlenih za izboljšanje učinkovitosti samoupravnih odnosov na različnih ravneh družbene integracije. V funkciji izobraževanja za samoupravljanje avtor opredeli idejno-politično, družbeno-gospodarsko, družbeno-politično, splošno in kulturno ter strokovno izobraževanje. Avtor navaja kot pomembno prvino izobraževanja zaposlenih tudi njihovo splošno in kulturno izobraževanje. Sklepno poglavje tretjega dela knjige z naslovom Integralni razvoj delovne organizacije je znova delo D. Filipovića in nakazuje možnosti za homogen razvoj delovnega kolektiva, osnove integracijskih procesov ter probleme in zahteve, ki nastajajo ob integraciji kolektiva.

Na Slovenskem nimamo dovolj strokovne literature s tega področja. Študentom organizacije dela kadrovsko izobraževalne usmeritve daje knjiga celostno podobo organizacije izobraževanja v organizacijah združenega dela. Prav tako je nujna organizatorjem izobraževanja in strokovnim delavcem v kadrovskih službah v organizacijah združenega dela, ki morajo stalno spremljati novosti na svojem strokovnem področju. Zato bi moralo priti pričujoče delo prav do slehernega od sedanjih in prihodnjih kadrovskih delavcev. Prav je, da se s tako strokovno literaturo seznani tudi vsak pedagoški delavec, ki sicer poučuje odrasle ali mladino v procesu njihovega rednega študija, saj mu bo knjiga dala širši vpogled v celotno problematiko izobraževanja kadrov v organizacijah združenega dela.

MARIJA VELIKONJA

PRIROČNIK ZA UČITELJE

Umetnostno besedilo in učenec

Pedagoška akdemija v Mariboru je izdala ciklostilni priročnik za učitelje Umetnostno besedilo in učenec. Avtorici Mariji Kolar je izdajo dela odobril pristojni svet že l. 1981, izšlo je z letnico 1983, strokovno recenzijo je opravil Janko Čar, višji predavatelj na akademiji.

Uvod v priročnik na kratko pojasnjuje metodiko književne vzgoje. Besedila so razčlenjena z vidika pomenske razplastenosti, jezikovnoslogovne oblikovanosti in sporočanja. Izbrana so iz Beril od 1. do 4. razreda osnovne šole. Skupno je obravnavanih 44 besedil (9, 12, 12, 11). Vsaka enota zajema štiri razdelke: umetnostno besedilo, bistvo njegovega sporočila, jezikovne in slogovne vaje, ki izhajajo iz besedila ter napotek za tvorjenje sporočil. Književna in jezikovna vzgoja sta trdno povezani, kar preprečuje, da bi učitelj nenaravno ločeval slovnico od branja, če se seveda odloči za ponujeno metodo. Ta ostaja enaka od 1. do 4. razreda, stopnjuje pa se zahtevnost vaj in s tem je zadoščeno pomembnemu načelu vzgojno-izobraževalnega procesa.

Umetnostno besedilo in učenec je dober metodični priročnik, zelo potreben, težko pričakovan in široko uporaben. Ciklostilno rojstvo zbuja strah, da je dosegljiv predvsem slušateljem oddelka za razredni pouk (skripta?), ne pa tudi vsem učiteljem, ki se s književno in jezikovno vzgojo že ubadajo v praksi. Če je res prvo, je samo razveseljivo, da se rodovi učiteljev, ki se še šolajo, usposabljajo za hkratno, večplastno obravnavo umetnostnih besedil, saj se s tem obeta prerod od časa do časa preveč neživljenjskega pouka materinščine. Priročnik nakazuje smer k živahni razlagi umetnostnih in jezikovnoslogovnih pojavov, ob čemer je treba poudariti, da namen podobnih del ne sme biti ukalupljanje metode, porajanje enoumnih misli v učiteljskih glavah, češ, rešeni smo, ne bo se več treba toliko ubadati, škoda le, da niso razčlenjeni še drugi sestavki. Omenjeni priročnik kaže pojmovati kot vir spodbud za učiteljevo samostojno iskanje. Najsi je niz jezikovnih, slogovnih in sporočanjskih vaj še tako domišljen in bogat, ni pavšalno uporaben in ga mora učitelj razsodno prilagajati zmogljivosti razreda in posameznikom v njem. Navedimo naključno izbrana zgleda jezikovne vaje ob berilu za 1. in 3. razred. Str. 19 (1. raz.): Ugotovi, katere povedi iz besedila so skrite v naslednjih množicah besed. Urejene v poved, prepiši v stavek: kraj gozda, metulji, nad svetlim obronkom, so se zibali... Str. 63 (3. raz.): Z besedami in povedmi iz svojega vsakdanjega govora izrazi pomen naslednjih povedi iz besedila: Moje mlade oči se niso mogle napiti podobe teh daljnih dobrav, ki jih je oče že ob mojem prvem spoznanju povezal s kruhom, zame že takrat najsvetejšo stvarjo.

Učenci z občutnim jezikovnim primanjkljajem teh in še marsikatere druge vaje ne razumejo brez učiteljeve pomoči; tako priročnik ni nikakršen univerzalen rešitelj učiteljevih težav. Trditev, da so vaje prezahtevne, bi bila neprimerna, iz prakse pa vemo, da podobna negodovanja v učiteljskih vrstah niso redka. Razumevanje besedila in izzivanje sporočilnih sposobnosti učencev je temeljna učiteljeva naloga, razumevanje in tvorjenje zahtevnejših povedi pa ni za vse učence enako lahek posel. Zato bodo morali učitelji vaje iz priročnika tudi izbirati, v prvi vrsti pa skrbeti, da bi posamezniki v jeziku čim hitreje dohiteli, za kar so (bili) prikrajšani na račun nespodbudnega okolja. Vaje, ki jih je v priročniku res veliko, ki zajemajo različne sklope in se iz razreda v razred dopolnjujejo, učitelj lahko odbira, krči in razširja, uporablja pa skladno z učno snovjo, da se učenci ne bi po nepotrebnem znašli v težavah. Njihova zahtevnost nakazuje individualizacijo pouka in notranjo diferenciacijo, ne da bi avtorica priročnika to kaj posebej poudarjala. Razčlenjevalni postopek je enoten za vse razrede, opazno pa postavlja Kolarjeva v središčno točko pomen, ali bistvo sporočila, upoštevajoč njegove sopomene. Sporočanje povezuje z gledališko vzgojo (gibi, mimika, igra), tako pomaga učencem doživljati in razumevati besedilo, hkrati pa jih spodbuja k oblikovanju lastnih sporočil. Zato se učenec sredi vseh vaj lahko počuti ustvarjalnega (ob ustvarjalnem učitelju!) in to je poglavitna odlika predstavljene metode. Njegova duševnost, prebujena z umetnostnimi vzgibi, sama sili v oblikovanje govornih in pisnih sporočil. Namen priročnika ni sugeriranje ene same, se pravi, prikazane metode. S svojo zasnovo spodbuja k razmišljanju in k iskanju izvirnih poti do jedra umetnostne in jezikovne vzgoje na razredni stopnji osnovne šole.

BERTA GOLOB

Za starše in sploh vzgojitelje:

— Odpovejmo se uprizarjanju scen, med katerimi izgubljamo ves svoj ugled. Ne poudarjajmo neprestano napak svojih otrok, raje jim s svojim vedenjem pomagajmo, da bo vzklil njihov boljši JAZ.

— Ali ste preveč obremenjeni? Bolje si organizirajte delo. Ne delajte več stvari hkrati. Privoščite si četrturno relaksacijo brez skrbi, brez misli, z vedrimi slikami.

— Svoje nevšečnosti zaupajte le tistim, ki vam bodo pomagali z ustvarjalnimi mislimi.

Pisma in razprave

Slovenska akademija znanosti in umetnosti izdaja že več let pregledno oblikovano, urejeno in komentirano zbirko Korespondence slavnih Slovencev. Najnovejše izdaje prinašajo tretjo, zadnjo knjigo pisem Frana Govekarja v redakciji Dušana Moravca in pisma Emila Korytka Korespondenca z družino, ki sta jih uredila Monika in Henry Leemin v poljski ter Anton Slodnjak v slovenski izdaji. Dopisi, zbrani v knjigah, imajo čisto posebno vlogo: oživljajo kulturno-politično preteklost, odkrivajo marsikaj, kar bi sicer ostalo neopaženo, ali drugače osvetljujejo že znane pojave, dogodke ali osebnosti; odstirajo nam nov pogled na piščevo podobo, na delo in na njegov čas, v katerem je živel in deloval.

Zadnja knjiga PISEM FRANA GOVEKARJA sklepa objavo celotne ohranjene in danes dostopne pisemske zapuščine tega pisatelja, urednika in gledališkega delavca. Objava izpričuje poleg izredne delavnosti tega kulturnika tudi nenavadno vztrajnega korespondenta, ki je z dopisovanjem ohranjal žive vezi tudi s sodelavci zunaj Ljubljane. Prebiranje in urejanje njegove pisemske zapuščine je pokazalo, da je Govekarjeva korespondenca po obsegu zares izjemna. V treh knjigah, ki so izšle, je ohranjen le majhen, vendar zelo značilen del. Za objavo se je odločila SAZU pred desetletjem in zbrana pisma uvrstila v svojo zbirko kot korespondenco petega avtorja. V tej tretji knjigi so poleg več pisem, namenjenih zagrebškemu gledališkemu intendantu Vladimirju Tresčcu, pisatelju Ksaverju Mešku, češkemu uredniku, publicistu in prevajalcu J. K. Strakatemu, prijatelju in sodelavcu Ivanu Lahu, objavljena tudi posamezna pisma, namenjena različnim naslovnikom.

Knjiga obsega dopise iz obdobja med leti 1902-1949, ki so urejeni po posebnem kronološkem načelu: kot povezana celota so ohranjena vsa sporočila, namenjena istemu naslovljencu.

Za razliko od prvih dveh knjig, kjer prevladujejo predvsem literarna problematika in kulturno-politična vprašanja, posegajo zbrana pisma v tretji knjigi bolj v gledališko življenje.

Poleg različnih seznamov in kratkih povzetkov v angleškem jeziku je zapisal urednik te izdaje zbrani korespondenci na rob sklepne misli, ki pojasnjujejo in zgoščeno prikazujejo Govekarjevo osebnost in njegovo delovanje. Vse to, pa tudi podobe ljudi in časa tako ali drugače odsevajo v pisateljevi pisemski zapuščini, saj sporočila v pismih že znano podobo v marsičem dopolnjujejo in na novo osvetljujejo.

Pisma Emila Korytka, poljskega izgnanca v Ljubljano, ki se je v zgodovino slovenske kulture zapisal predvsem kot zbiralec ljudskih pesmi in noš, so pomembna za razvoj slovenske etnografske vede. Izdaja KORESPONDENCA Z DRUŽINO je oblikovana v dveh delih: prvi del prinaša izvirnik — uvodno b sedo Monike in Henryja Le minga ter Korytkova pisma poljščini, druga knjiga pa je p vod tega dela v slovenski jezik, ga je opravil Niko Jež, uredil Anton Slodnjak. Doslej neobj ljena pisma staršem, svaku in stri so del zapuščine Em Korytka, ki se je ohranila v zbi Narodne in univerzitetne kn nice v Ljubljani. Ohranjenih je 58 pisem, od katerih jih je veči namenjenih staršem, le nekaj njih pa svaku in sestri. Pism sta dodana tudi odlomka iz g diva preiskave v zvezi z Emilo Korytkom: to so očetove izjave pismo Emila Korytka sodišču.

Najvidnejša poteza Korytkov pisem je avtorefleksija, osebne povedi — o njegovem življen počutju in krizah, ki se značil prepletajo z objektivnimi opaž nji, z informacijami o družabne življenju ljubljanskega meščan stva; pa tudi o kmečkem življen najredkejše pa so v teh pisemsk sporočilih za literarno zgodovi najpomembnejše informacije njegovem zbiranju narodn pesmi.

Z nemajhno zamudo, z letni 1982, je izšla skupna (7—9) š vilka zbornika Inštituta za sl vensko narodopisje TRAD TIONES. Med razpravami, ki s stavljajo osrednji del te publika je, naj omenimo najprej najza mivejše s področja duhovne ku ture: to je prispevek Nikole Bo fačića o ročnih lutkah na Hrv škem, v Bosni in Hercegovini Srbiji, razprava Alenke Golje ček o kultu mrtvih v slovens ljudski pesmi ter raziskava Emi jana Cevca o treh starejših glav Janeza Krstnika na Slovensk s področja materialne kulture objavljeni razpravi Jožeta M rinka o kompoziciji stogov Studorju v Bohinju in Ton Cevca o občasnih naseljih na Sl venskem ter iz socialne kult delo Vlada Valenčiča o posest razmerah na Veliki in Mali p nini ob koncu fevdalne dobe.

Razpravam sledijo zbrani Z piski, mednje sodijo: zanimi poročilo Boga Grafenauerja »štehvanju« na Koroškem, M kujeve Rokopisne ljudske pes iz arhiva Marenzijevih in kome tar Emilijana Cevca ob Trubarj vem besedilu.

Del zbornika so tudi spomin zapisi, ki oživljajo dejavnost s karja Maksima Gasparija, et muzikologa Radoslava Hrova na, poznavalca ljudske obrti umetnosti Bele krajine Boža R čiča, ljudskega pesnika Ludvi Zorzuta, narodopisca Meto Turnška in furlanskega poli storja Gaetana Perusinija. Zbo nik sklepajo trije polemični zap ter knjižna poročila in ocene.

Publikacija prinaša tudi š vilne fotografije, večinoma sm selno povezane z objavljenimi b sedili: to so fotografije naselij stavb, portretne in skupinske f tografije, reprodukcije umetn ških del iz galerijskih, muzejsk ali cerkvenih zbirk, faksimilira rokopisi in izvirne risbe ter nek notografiranih napevov.

VLASTA KUNEJ

NOVOSTI IZ DRUGIH REPUBLIK

Posodabljanje učnega procesa

Marko Stevanović: Inovacije u nastavnoj praksi, Prosvetni pregled, Beograd, 1982

Posodabljanje pedagoškega dela zahteva nenehno uvajanje inovacij — novosti in sprememb, ki se nanašajo na sam družbeni položaj izobraževanja, pa tudi na organizacijo pouka, učno tehnologijo, učne metode in pripomočke, odnose med učitelji in učenci, oblikovanje šolskega prostora itd. Temeljni cilj tega posodabljanja je, da zboljšamo pedagoško delo in dosežemo višjo kakovost pouka. Poleg inovacij, ki jih uvajamo v celoten sistem vzgoje in izobraževanja, so tu še pomembne novosti, ki jih učitelji sami domiselno vnašajo v pouk posameznih predmetov in s katerimi spreminjajo oblike in metode dela, izpopolnjujejo uporabo učne tehnologije in drugih pripomočkov. Uvajanju vseh teh novosti je namenjena knjiga uglednega pedagoškega pisca mag. Marka Stevanovića — Inovacije v učni praksi. S knjigo je želel, kot pravi v uvodu, seznaniti učitelje, kako si pridobijo nova spoznanja o učnem procesu in kako ga lahko posodobijo s prožno organizacijo vzgojno-izobraževalnega dela, z uporabo individualnega, skupinskega in frontalnega dela ter dela v dvojicah. Iz tega kroga možnosti je pisec izbral novosti, ki omogočajo vsakemu učitelju, da posodobi svoje delo in doseže v njem večjo uspešnost.

Knjiga o inovacijah se deli na tri dele: moderna organizacija vzgojno-izobraževalnega dela, sodobnejše učne oblike in tehnike, oblikovanje učnega procesa. Vsak del ima po šest poglavij, ob vsakem je navedena tudi strokovna literatura. Knjiga je pomembno znanstveno in informativno delo, obenem pa tudi spodbuda učiteljem, ki jim bo pomagala pri uvajanju novosti, pri povezovanju teorije in prakse, pri navajanju učencev na samostojno učenje in nenehno izobraževanje. Šolskim pedagogom in ravnateljem bo knjiga pomagala pri ustvarjanju ugodnega ozračja za uvajanje novosti; dobrodošla pa bo to delo tudi pedagoškim svetovalcem za svetovalno delo z učitelji. Prav bi bilo, da bi prišla knjiga do vseh pedagoških delavcev, ki želijo v korak s časom in si prizadevajo za svoje stalno izpopolnjevanje.

Knjigo naročimo na naslov Prosvetni pregled, Čika Ljubina 18-20, 11000 Beograd.

LJUBIVOJE BAJIĆ

Kako iz zadreg?

Tuji jeziki v osnovnem in srednjem izobraževanju

Letošnjega 11. in 12. novembra je potekalo na Brdu pri Kranju posvetovanje o izsledkih spremljave srednjega usmerjenega izobraževanja. Temeljni namen posvetovanja je bil seznaniti tako strokovne kroge kakor tudi širšo slovensko javnost z dozdajšnjimi izsledki spremljanja in evalvacije srednjega usmerjenega izobraževanja. Posvetovanje je potekalo v treh delih: ob plenarnem, skupnem delu posvetovanja, na katerem smo poslušali uvodni referat in se seznanili s širšimi projekti spremljanja, je bila organizirana tudi obravnava po skupinah in okroglih mizah. Vse gradivo o posvetu bo objavljeno v reviji Vzgoja in izobraževanje, vendar bi o okrogli mizi za tuje jezike rada povedala še nekaj več. Za okroglo mizo o položaju tujih jezikov v osnovnem in srednjem izobraževanju so se organizatorji posvetovanja odločili šele nekaj dni pred začetkom posvetovanja. Pedagoški svetovalci za tuje jezike na Zavodu SRS za šolstvo smo to odločitev z veseljem sprejeli, čeprav smo hkrati vedeli, da imamo premalo časa, da bi pripravili poglobljeno, strokovno razpravo. Na posvetovanje smo še posebej povabili nekaj učiteljev tujega jezika iz srednjih šol in predstavnikov pedagoško-znanstvenih enot za germanske, romanske, slovanske in klasične jezike Filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Okrogla miza o problematiki tujih jezikov je želela opozoriti predvsem na tiste najbolj pereče probleme našega predmetnega področja, o katerih že zelo dolgo razpravljamo v strokovnih krogih in ki so že večkrat prodrli tudi do širše slovenske javnosti, se za nekaj časa razplamteli v polemiki pa zopet zamrli.

Po triurni živahni razpravi, v kateri so sodelovali skoraj vsi udeleženci pogovora za okroglo mizo, smo sprejeli tele sklepe:

— Potrebna je enakomernejša geografska in številčnejša razdelitev angleškega in nemškega jezika v osnovni šoli.

— Postopno moramo uvesti francoski in ruski jezik kot alternativna tuja jezika v tiste vzgojno-izobraževalne organizacije, ki imajo več vzporednic. Pri tem je treba upoštevati interese staršev in učencev, vendar je nujno le-te uskladiti s potrebami združenega dela in drugimi značilnostmi okolja.

— Ukiniti je treba drugi odstavek 67. člena Zakona o osnovni šoli (... učenci osmega razreda lahko uspešno končajo osnovno šolo tudi če so negativno ocenjeni iz tujega jezika...).

— Med posameznimi posebnimi izobraževalnimi skupnostmi je treba uskladiti pogoje napredovanja v izbirne dele programov (učenci končajo prvi letnik, če imajo pozitivne ocene iz vseh predmetov, tudi iz tujega jezika).

— Preučiti moramo možnost za uvedbo tujega jezika II v več programov (rezerve ur bi morali poiskati v podvajanju vsebin pri nekaterih predmetih na podlagi izsledkov evalvacije).

— Posebnim izobraževalnim skupnostim je treba priporočiti, da ustvarijo možnosti za uvedbo fakultativnega pouka in tako rešijo vprašanje premajhnega števila ur; namenjenega pouku tujega jezika. Z združevanjem sredstev ali z neposredno menjavo dela naj omogoči vsaj na posameznih šolah pouk tistega tujega jezika, ki je resnično odsev potreb v posamezni usmeritvi.

— V jezikovni smeri vzgojno-izobraževalnega programa družboslovno-jezikovna dejavnost mora biti tuji jezik III ob dveh »živih« jezikih latinski ali grški jezik.

Nekateri sklepi ne potrebujejo komentarja, o nekaterih pa bi rada navedla še nekaj vzrokov, ki so nas pripeljali do oblikovanja takega besedila, kakršno smo predstavili ob koncu posvetovanja na Brdu. Pri tem pa naj poudarim tole: vsi ti sklepi so usmerjeni v sistemske rešitve pouka tujega jezika, dveletna spremljava pa je temeljila predvsem na vsebinski ocenitvi učnih načrtov, učbenikov in programov. Vsi razpravljavci in udeleženci pogovora za okroglo mizo se zavedamo, da bi o vsebinskih problemih tujega jezika morali razpravljati prav tako poglobljeno kot o sistemskih težavah in neskladnostih. Tudi pri vsebini predmeta tuji jezik opažamo veliko problemov tako glede učnega načrta za tuji jezik I v srednjem usmerjenem izobraževanju, ki bo prav gotovo zahteval določeno revizijo. Evalvacija je nakazala tudi problem primernosti ali neprimernosti učbeniških gradiv za pouk splošnega jezika za izobraževanje za različne stopnje zahtevnosti dela in gradiv za pouk tujega jezika v funkciji stroke, veliko pa moramo narediti tudi za individualizacijo in diferenciacijo pri pouku tujega jezika. Še bi lahko naštevala in razčlenjevala probleme naše stroke. Vsako predmetno področje ima pač svoje posebnosti in svoje težave. Strokovna predavanja, aktivi in seminarji so tiste oblike stalnega izobraževanja, na katerih se učitelji seznanjajo po eni strani z novimi izsledki v svoji stroki, po drugi strani pa poskušamo na takih strokovnih skupnih srečanjih reševati tudi najbolj pereče probleme pri pouku. Čas pogovora za okroglo mizo je bil preskopo odmerjen, da bi se lahko tudi na tem posvetovanju ob sistemskih problemih poglobili še v vsebinske. Vendar pa je dveletna spremljava tujega jezika pokazala, da med tema dvema področjema pravzaprav ni prave ločnice. Prav sistemsko neprimerne rešitve za tuji jezik so tiste, ki se močno zrcalijo pri vsebini pouka, zelo slabo vzgojno vplivajo na učence in dušijo voljo učiteljev. Spomnimo se, kako zelo sta bila poudarjena vloga in mesto učitelja v javni razpravi o usmerjenem izobraževanju. Nujno je torej, da tudi pri reševanju problematike pouka tujih jezikov prisluhnemo prav tistemu učitelju, ki dan za dnem dela v razredu in oživlja vse tiste črke učnega načrta in učbenika, ki bi brez njegove besede ostale le mrtvo gradivo.

Za današnjo rabo več jezikov

Oglejmo si še nekaj podrobnosti o nekaterih sklepih okrogle mize. Že v razčlenitvi o problematiki pouka tujega jezika v osnovnem in srednjem izobraževanju, ki jo je pripravil Zavod SRS za šolstvo v letu 1982 in o kateri je razpravljal Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje, smo videli, da je v osnovni šoli v Sloveniji razmerje med angleškim in nemškim jezikom 3:1. Geografsko pa je to razmerje še slabše. Za zgled naj navedem mesto Ljubljano, kjer se učenci uče nemški jezik le na eni sami šoli. Res je, da je angleški jezik svetovni jezik številka ena, res pa je tudi, da potrebujemo, če se hočemo uspešno vključevati v vse tokove mednarodnega sodelovanja, tudi znanje drugih jezikov. Smo edina republika, ki ima v osnovni šoli le dva alternativna tuja jezika. Prav gotovo se neustrezna sestava prevladujočih dveh germanskih jezikov v osnovni šoli kaže tudi v prevladi obeh jezikov, zlasti, seveda, angleškega, v srednji šoli. V šolskem letu 1984/85 bomo v 5. razredu začeli poučevati tuji jezik po prenovljenih učnih načrtih, tako za angleški kakor tudi za nemški jezik. To je gotovo tudi priložnost za ustreznejšo razporeditev obeh jezikov, pa tudi čas, da se začnemo pospešeno pripravljati na postopno uvajanje tako francoskega kakor tudi ruskega jezika v osnovne šole. Pri tem nikakor ne gre za razmerje 1:1:1:1; angleški jezik bo prav gotovo ostal še zmeraj jezik številka ena v naši šoli, vendar pa se morajo tudi drugi jeziki bolj uveljaviti. Francoski jezik je še zmeraj izrazito močan, tako na gospodarskem kot tudi na kulturnem in političnem področju. Ruski jezik je našemu ušesu blizu, v marsikaterem programu srednjega izobraževanja je na voljo le malo ur za pouk tujega jezika, tega pouka pa se moramo v takih primerih lotiti karseda smotrno in prav tu bi lahko ruski jezik pokazal svojo koristno vlogo. Tudi strokovna ruska literatura je izredno bogata.

»Znameniti« 67. člen Zakona o osnovni šoli je našel svoj prostor tudi v spremljavi programov srednjega izobraževanja. Učitelji so se v 1. letniku spoprijemali s številnimi problemi. Ne bi bilo smotrno, da bi v tem sestavku na široko razčlenjevali, npr. probleme o prehodu iz osnovnega v srednje izobraževanje, probleme neenotnega poprejšnjega znanja, heterogenih oddelkov prvega letnika in podobno. O tem so veliko govorili na posvetovanju in ti problemi so pač značilni za vse predmete. So pa resni in jih moramo reševati. Učitelji tujih jezikov pa so v tem primeru v prav posebnem položaju. Ob teh problemih, ki so pač, če lahko tako rečem, povsem naravni in jih bo v reformi, ki je prav gotovo proces, treba izboljšati in spremeniti, pa se morajo učitelji tujih jezikov ubadati s težavami, ki bi jih morali rešiti takoj.

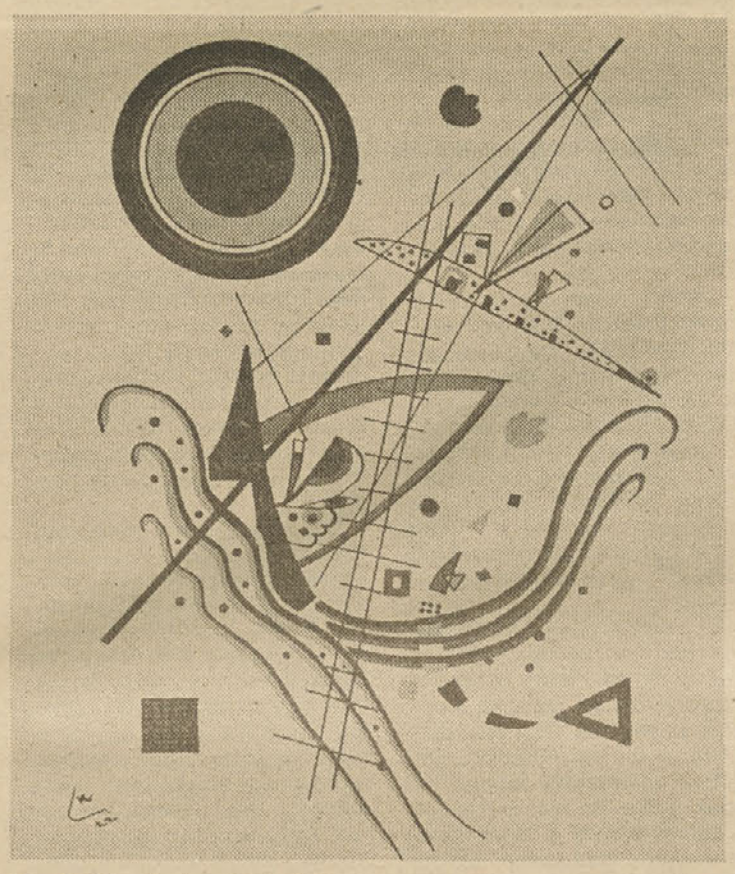

Vassily Kandinsky: Abstrakcija

Problem 67. člena — siv od starosti

Ko sem nastopila delovno mesto pedagoške svetovalke za tuje jezike na Zavodu SRS za šolstvo, sem pregledala stare zapiske in dokumente. Lahko rečem, da je problem 67. člena Zakona o osnovni šoli že ves siv od starosti. Ta člen je imel smisel toliko časa, dokler je lahko nekaterim učencem omogočil vpis v poklicne šole, ki po predmetniku niso imele tujega jezika in so se ti učenci lahko usposobili za opravljanje poklica. V zdajšnjih razmerah pa je to določilo izgubilo smisel. Učenci se lahko vpisujejo v programe, ki v pogojih razpisa posebej ne zahtevajo pozitivne ocene iz tujega jezika, tudi brez ocene iz tujega jezika v spričevalu iz osnovne šole. S tem nezadostnim znanjem sedijo v prvem letniku srednje šole skupaj z učenci, ki so prinesli s seboj veliko več znanja. Pri vseh predmetih je znanje v prvem letniku neenotno, toda takih razlik v znanju, kot so pri tujem jeziku, ni nikjer. Kar 44,8 % srednjih vzgojno-izobraževalnih programov ne zahteva posebej ocene iz tujega jezika pri vpisu v prvi letnik, v kar 31,4 % smeri pa lahko učenci napredujejo iz prvega v drugi letnik tudi z negativno oceno iz tujega jezika. V šolskem letu 1983/84 se je vpisalo brez ocene iz tujega jezika iz osnovne šole 130 učencev v srednje programe, 1490 učencev pa je napredovalo v drugi letnik z negativno oceno. Prva številka sicer ni velika, vendar ji v mislih dodajmo še vse dvojke, ki pač ne zagotavljajo resnično zadostnega znanja za napredovanje v srednjem izobraževanju. Številka 1490 pa je zastrašujoča in je ni več mogoče prezreti! Kakšen je torej pouk v prvem letniku tistih programov, kjer je veliko teh učencev?

Tuji jezik ni težji predmet od drugih, zahteva pa nenehno pozornost, sprotno učenje in konsolidacijo vsega znanja. Že majhno obdobje nedelavnosti poruši temelje in prav zato se pri pouku tujega jezika zelo hitro pokažejo vrzeli v znanju.

Sledim sodobnim metodičnim dosežkom svojega področja. Veliko je novega, novih metod, prijemov, ki si včasih zelo nasprotujejo. Za vse razprave o pouku tujih jezikov pa je značilna tale misel: brez motivacije, brez cilja, ki si ga učenec zastavi, ne more biti uspešnega pouka. Učitelj želi prilagoditi pouk tujega jezika tako, da bi ustrezal učenčevim zanimanjem, željam, sposobnostim, učenec pa mora biti aktiven udeleženec učnega procesa, še posebno zdaj, ko želimo vsakega učenca usposobiti ne le za manipulativno, temveč tudi za komunikativno jezikovno rabo. Petnajstletnik, ki lahko napreduje z negativno oceno, ne bo aktiven. Vsak predmet ima ob izobraževalni tudi močno vzgojno vlogo. In tu je tuji jezik potisnjen daleč na stranski tir. Združeno delo potrebuje čedalje več strokovnjakov z dobrim znanjem tujega jezika. Jasno je, da srednja šola ne more dati vsega, lahko pa da trdno podlago za nadaljnje izobraževanje in samoizobraževanje. Pravilen odnos do tujega jezika, pravilno vrednotenje tega predmeta, spoznavanje koristnosti znanja tujih jezikov in uresničenje sklepov posvetovanja na Brdu je pot, po kateri bomo našli izhod iz problemov pouka tujih jezikov.

NEVENKA SELIŠKAR

razpravljamo

Zaprašeni paragrafi povzročajo zmedo

»Dajte mi cvek, saj je vseeno...«

»Dajte mi cvek, saj je vseeno... Ocene iz angleščine v končnem spričevalu tako ne potrebujem,« mi je zabrusil osmošolec, medtem ko sem ga prepričevala, kako potrebno je znanje angleščine v službi, za delo in življenje...

Te besede ponazarjajo mnenje le enega od tisočev naših osnovnošolcev, ki poznajo 67. člen Zakona o osnovni šoli in prav dobro vedo, da se v marsikateri srednji program lahko vpišejo brez pozitivne ocene iz tujega jezika.

Našega junaka pa prav nič ne moti, da mora v prvem letniku spet sedeti pri urah angleščine. To so vendar ure, ko lahko zabava sebe in druge, razgraja, moti pouk, saj znanja, ki ga učelj ponuja med poukom, tako in tako ne potrebuje. Ob koncu leta mu namreč spet ne bo treba imeti pozitivne ocene, da bo napredoval v drugi letnik.

Že samo tole: učenci 8. razreda nimajo angleščine, v 1. letniku usmerjenega izobraževanja jo imajo, v 2. letniku pa spet ne. Dokaj nenavadna in nenaravna pot učenja katerega koli predmeta, če ob tem ne upoštevamo, niti tega, kakšne so možnosti za delo učitelja v razredih prvih letnikov srednjih programov, v katere spuščamo učence z negativnimi ocenami in ki »angleščine tako ne potrebujejo«.

Prav nemogoče je prisiliti učenca, naj sedi v razredu med poukom predmeta, iz katerega ne bo ocenjen. Kje je tak učitelj, ki bo odraščajočemu mladostniku dopovedal, da bi se bilo vendarle pametno učiti, pri tem pa učenec pozna zakon, v katerem piše, da mu nečesa ni treba znati.

Če tak učenec kljub vsem učiteljevim prizadevanjem in kljub vsem teoretičnim rešitvam v individualizaciji in diferenciaciji moti pouk, ga učitelj ne sme vreči iz razreda, ker bi s tem kršil zakon. Ne sme mu dati ukora, ker bi ga moral utemeljiti s čim drugim kot le z nedolžnim nagajanjem, ne sme mu prisoliti klofute, saj bi se potem takoj znašel na sodišču. Učenec se čuti povsem varnega. Že iz osnovne šole ve, da mu učitelj »tako nič ne more«. Če je učitelj na osnovni šoli delil preveč enojk, si je celo sam nakopal težave.

Poglejmo na problem nekoliko širše. V skladu z zakonom lahko naš osnovnošolec napreduje iz enega razreda v drugega z eno ali več negativnimi ocenami, brez popravnega izpita, če se učiteljski zbor tako odloči. Učenec sme opravljati popravne izpite šele ob koncu 8. razreda, toda — če želi — že kar 14 dni po končanem pouku. Zakon torej dopušča, da učenec lahko razred ponavlja po presoji učiteljskega zbora. Iz prakse pa vemo, da se učitelji le redko odločimo za kaj takega, saj ob posameznih primerih upoštevamo socialne in druge okoliščine. Ob tem se sprašujemo, zakaj smo ukinili popravne izpite?

Ne dvomim, da je bila ukinitev popravnih izpitov in napredovanje učencev po 67. členu v neki določeni dobi razvoja našega šolstva upravičena. Zdaj pa je čas pokazal, da bi morali spet ubrati staro pot. Učenec, ki v 5. razredu ne zna nekega predmeta, naj ima popravni izpit. S tem si bo sicer pokvaril počitnice, a v šesti razred bo prišel s potrebnim znanjem. Če pa imamo učitelji možnost, da mu na stežaj odpremo vrata v šesti razred brez znanja, ta otrok ne bo znal matematike, slovenščine ali angleščine ne v šestem, ne v sedmem, ne v osmem razredu. Ker nam zakon dopušča, mu bomo v osmem razredu sicer dali popravni izpit, smešno pa je, da naj bi si v borih štirinajstih dneh pridobil znanje, ki si ga prej ni mogel v štirih letih. Če učenec ne zna snovi, ostaneta učitelju pri popravnem izpitu dve možnosti:

— učenca oceni z nezadostno — potem, ko ga je štiri leta z neznanjem spuščal naprej... (ali je to pošteno?);

— zamiži in napiše pozitivno oceno. (Ali je morda to pošteno?)

Zdrava pamet se tu ustavi, členi zakonov pa meljejo naprej.

Ne zagovarjam takih vzgojnih sredstev, kot so enojke, ukori, klofute, menim pa, da je treba otroku logično, življenjsko pokazati neka merila. Če se med letom ne bo učil — se bo pa med počitnicami! Jeseni mora narediti popravni izpit, sicer bo moral ponavljati razred! To je vendar preprosta in edino razumna pot.

Spuščanje učenca iz razreda v razred brez znanja pomeni vzgajati otroka po poti najmanjšega truda, učiti ga, kako je mogoče v življenju vendarle napredovati brez dela. Če učenec pride v kak razred brez znanja v kakem predmetu in odide iz razreda brez znanja, brez cilja, brez dolžnosti, brez odgovornosti, ga s tem prav prisilimo, da izgubi zaupanje vase, da se preneha veseliti uspehov, da postane razdiralen. Tak otrok pa ponavadi ne razdira le svojega dela, temveč škoduje vsemu razredu.

V vsakem razredu je veliko delavnih mladih ljudi, ki bi radi delali, a jim sošolci delo onemogočajo, ali pa jih celo zapeljejo v svoje vode.

Če nove smernice postavljajo vzgojne naloge osnovne šole kot prvenstvene, potem je treba z zastarelim členom številka 67, ki tako zelo ogroža vzgojno delo šole, pač nekaj ukreniti.

Tudi zakone si moramo prikrojiti tako, da bodo v korist učencu in učitelju, predvsem pa prihodnjemu delavcu.

DUŠICA KUNAVER

TREBA BO VARČEVATI!
V VSAKI ŠOLI IN VSAKI
VZGOJNO-VARSTVENI ORGANIZACIJI...

ZATO POŠILJAJTE RAZPISE
IN DRUGE OBJAVE
V SVOJE GLASILO!

strokovno izpopolnjevanje

Z motivacijo in sodelovanjem do uspeha

Predstavitev učnega načrta in učbeniških gradiv za fakultativni pouk nemškega jezika v osnovni šoli

Po Zakonu o osnovni šoli, ki v temeljnih družbenih smotrih osnovne šole poudarja razvijanje svobodne, ustvarjalne, samostojne in celostne osebnosti, razširja osnovna šola svojo vzgojno-izobraževalno dejavnost tudi s poukom fakultativnih predmetov v okviru razširjenega programa osnovne šole. O obsegu, vsebini in zagotavljanju možnosti za izvajanje razširjenega programa se dogovarjajo uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti ali pa se osnovna šola neposredno dogovarja z drugimi organizacijami in skupnostmi ter s starši učencev.

Zavod SR Slovenije za šolstvo je pripravil učne načrte za različne fakultativne predmete, med njimi tudi za tele tuje jezike: italijanski jezik, madžarski jezik, ruski jezik, nemški jezik, angleški jezik, francoski jezik, latinski jezik in za mednarodni jezik esperanto. Učne načrte za vse naštete tuje jezike je sprejel Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje dne 15. 9. 1982, Zavod SRS za šolstvo pa je učne načrte za fakultativni pouk tujih jezikov v osnovni šoli leta 1982 izdal v 3. zvezku zbirke **UČNI NAČRTI ZA FAKULTATIVNE PREDMETE.** Dne 24. 11. 1983 pa je Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje sprejel tudi učni načrt za fakultativni pouk španskega jezika v osnovni šoli, Zavod SRS za šolstvo pa bo tudi ta učni načrt poslal šolam. Tako je prvič pripravljen enoten program za pouk različnih tujih jezikov v osnovni šoli. Da pa bi tudi pouk potekal čim bolj usklajeno in na primerni strokovni ravni, je treba poskrbeti tudi za dopolnilno izobraževanje učiteljev tujih jezikov. Fakultativni pouk tujih jezikov se po svoji didaktično-metodični in snovni obravnavi namreč močno razlikuje od pouka tujega jezika po rednem programu, saj je treba glede na zgodnejše učenje pouk še bolj kot sicer prilagajati psiho-fizični sposobnosti in zrelosti učencev. V SR Sloveniji začenjamo pouk tujega jezika po rednem programu v 5. razredu osnovne šole, fakultativni pouk tujega jezika pa začenjamo že v 3. razredu osnovne šole. Učitelj nujno potrebuje navodila in nasvete za način poučevanja v tem zgodnješem obdobju.

Zavod SRS za šolstvo je junija 1983 razpisal seminarje za fakultativni pouk v osnovni šoli. V tem razpisu je bilo kar devet seminarjev namenjeno tujim jezikom. Do septembra 1983 se je na te seminarje prijavilo samo 16 učiteljev nemškga jezika, za vse druge tuje jezike pa so se prijavili le posamezni učitelji. Tako je Zavod SRS za šolstvo organiziral seminar le za učitelje fakultativnega pouka nemškega jezika v osnovni šoli.

Seminar je bil 3. 12. 1983 v Ljubljani, v Zavodu SRS za šolstvo. Udeležilo se ga je 16 učiteljev nemškega jezika iz različnih osnovnih šol v Sloveniji. Na seminarju so predavali: prof. Dunja Beznik iz Ekonomsko-administrativne šole Maribor in pedagoški svetovalki za tuje jezike na Zavodu SRS za šolstvo Herta Orešič in Nevenka Seliškar.

Program seminarja je obsegal predstavitev ciljev fakultativnega pouka tujih jezikov v osnovni šoli, organizacijo dela pri tem pouku, predstavitev učnega načrta in predstavitev multimedijskega sklopa »Wir sprechen Deutsch«. Učitelji so z zanimanjem sledili vsem predavanjem in po vsakem predavanju tudi postavljali številna vprašanja, tako o organizaciji in ocenjevanju ter vrednotenju fakultativnega pouka kakor tudi o vsebini pouka, metodičnem prijemu in pripravi gradiv.

Učitelji so se na seminarju seznanili z mnogimi novostmi in predvsem s tem, da je potreben pri fakultativnem pouku tujih jezikov poseben didaktično-metodični prijem. Opozorjeni so bili na to, da je treba pri tem pouku upoštevati starostno stopnjo učencev: pedagoška svetovalka Herta Orešič je namreč ob predstavitvi učnega načrta razčlenila tudi psiho-fizične posebnosti otrok v prvih razredih osnovne šole. Soavtorica multimedijskega sklopa profesorica Dunja Bezjak je učiteljem razložila vsebinske in didaktično-metodične posebnosti učbenika, delovnega zvezka in proričnika za učitelje in opozorila učitelje na praktično uporabo dodatnega gradiva, kot so npr. razne aplikacije, lutke, magnetofonski zapisi, diafilmi, ki so prav tako sestavni del multimedijskega sklopa.

Zavod SRS za šolstvo bo spremljal fakultativni pouk v osnovni šoli in bo, če bo potrebno, poskrbel tudi za učne načrte, ki bodo omogočili kontinuiteto učenja fakultativnega pouka tujega jezika iz osnovne šole v srednjem izobraževanju.

Seminar za učitelje fakultativnega pouka nemškega jezika je bil vsekakor le prvi korak v stalno dodatno izpopolnjevanje učiteljev, ki bodo poučevali tuji jezik v nižjih razredih osnovne šole. Želja vseh sestavljavcev programa je, da bi fakultativni pouk v osnovni šoli resnično zaživel.

Učni načrti v modri knjižici naj bi ne ostali le na papirju, temveč naj bi bili podlaga za prijetno, sproščeno učenje tujih jezikov. Ne smemo pozabiti, da sodi med najpomembnejše naloge fakultativnega pouka tujega jezika na tej stopnji razvijanje motivacije pri učencu. Če bo za učenca učenje tujega jezika zanimivo in prijetno, bo kasneje lažje obvladoval tudi zahtevnejše naloge pri učenju tujih jezikov. Učitelj mora neprestano spremljati učenčevo prizadevnost in napredek pohvaliti. Ob spodbudnih izkušnjah bo zanimanje za tuji jezik čedalje večje. Motivacija in sodelovanje pa sta tista dva dejavnika, ki najhitreje pripomoreta k uspehu.

Potrebujemo znanje različnih tujih jezikov, fakultativni pouk tujih jezikov pa je morda tista stopnica, ki vodi k večji raznolikosti pouka tujih jezikov v naši osnovni šoli.

NEVENKA SELIŠKAR

NEKAJ MISLI OB SIMPOZIJU APLIKATIVNE LINGVISTIKE V BEOGRADU

Kako do pedagoških slovnic?

Društvo za uporabno jezikoslovje SR Srbije je v dneh od 11. do 12. novembra 1983 organiziralo v Beogradu simpozij na temo Gramatika u nastavi maternjeg i stranog jezika. To srečanje postaja že tradicionalno — vsako leto ga pripravi eno izmed Društev republik in pokrajin — ter pomeni pomembno obliko delovanja in sodelovanja jugoslovanskih jezikoslovcev.

Tudi v Sloveniji smo ustanovili lani Društvo za uporabno jezikoslovje zato, da bi pritegnili k sodelovanju čim več članov z različnim zanimanjem. Glede na to so bile pri Društvu ustanovljene tele sekcije: prevajanje, kontrastivna analiza, pouk materinščine (tudi problemi bilingvizma) in računalniška lingvistika. Tajništvo Društva je na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Lanski simpozij, ki se ga je udeležilo 129 članov, je potekal v Kolarčevi narodni univerzi v obliki branja pisnih prispevkov in razprav, ki so sledile branju v tematske skupine (9) združenih referatov. Le-te bo organizator kasneje natisnil v zborniku. Program je bil izredno bogat in zanimiv, saj je bilo prebranih 48 referatov. V okviru splošne teme so bila podana ta izhodišča: (1) Teoretični vidik poučevanja slovnice (izbor slovnične teorije in njena relevantnost v procesu poučevanja slovnice; odnos teorije in didaktike; gramatični sistem in komunikacijska kompetenca ipd.) (2) Slovnica pri poučevanju materinščine (didaktična karakteristika slovnice maternega jezika, slovnica kot splošnoizobraževalni predmet, slovnica in kultura govora;) (3) Slovnica pri pouku tujega jezika (didaktična karakteristika slovnice tujih jezikov; slovnica v procesu usvajanja posameznih tujih jezikov kot šolskega predmeta: angleščine, nemščine, ruščine in francoščine; slovnica v strokovnih jezikih ipd.) (4) Pedagoška gradiva pri poučevanju slovnice maternega in tujega jezika (merila za izbor gradiv, podajanje slovnice itd.) (5) Kontrastivna analiza.

Uvodni prispevek je podal Ranko Bugarski. V svojem referatu Pouk jezika in vprašanje jezikovnih norm je opozoril na problem norme kot kodifikacije. Ker ta kodificira le del sistema, so variacije že v naprej izključene. Ta problematika je toliko bolj vredna pozornosti, ker poteka pouk jezika (slovnice) v naših šolah izključno po normativnih slovnicah, ne pa tudi po deskriptivnih.

O vsestranskih možnostih uporabe izsledkov sodobne lingvistike pri učenju in poučevanju jezika na različnih stopnjah je govorila Olga Mišeska-Tomić v svojem prispevku Sodobna gramatična teorija in pouk jezika. Pri tem je izhajala iz ugotovitve, da je za izpeljavo katerekoli gramatične teorije nujno potrebna pedagoška slovnica. Le-ta pomeni tisto prelomno točko, prek katere lahko uveljavimo pri pouku ne le eno izmed sodobnih teorij (kot npr. generativno-transformacijsko, dependenčno, teorijo govornega akta itd.), temveč je mogoča in celo koristna koeksistenca posameznih modelov v eni sami pedagoški slovnici, kar je odvisno od izbire učnih vsebin.

Pozornost je zbudil tudi referat zdajšnjega predsednika Društva Srbije Aleksandra Perića Znanost in didaktika pri pouku slovnice. Avtor se zavzema za še bolj poglobljeno usvajanje slovnice, pri čemer bi morali nujno upoštevati spoznanja novih gramatičnih teorij. Nadalje ugotavlja, da se metafizična kompetenca jezika pridobi že pri pouku materinščine. Prav ta kompetenca pa je podlaga za efektivno učenje tujega jezika. Zato ne bi smeli pri usvajanju te kompetence zanemarjati didaktične relevantnosti drugih ved, predvsem logike in pa samega prijema pri sistematskosti jezika. V skladu s tem bi morala tudi metodika obsegati spekter teh panog.

Petar Vučković je o številnih in včasih zelo različnih vsebinah sodobne lingvistike spregovoril v besedilu Gramatika v sodobni lingvistiki. Fokus slovničnih modelov obsega pri različnih jezikoslovcih nemalokrat pravo množico različnih problemov. Po njegovem mnenju pa so bistveni trije prijemi: (1) poskus povezovanja sintakse, semantike in pragmatike, (2) preučevanje gramatike s stališča sprejemnika (naslovnika) in (3) zanikanje obstoja (globinskih) sintaktičnih kategorij. Navedeni prijemi so tudi ogrodje funkcionalne gramatike (Dik), kognitivne gramatike (Lakoff/Thomson) in epifenomenalne sintakse (Mc Cawley).

O kakovosti poučevanja slovnice je spregovoril Ljubiša Rajić v referatu Ali je slovnica potrebna pri pouku tujega jezika? Avtor razčlenjuje odnos med poukom slovnice kot vedenja o jezikovnem sistemu in poukom slovnice kot jezikovne variacije in jezikovne rabe, konkretizirane z različnimi situativnimi in funkcionalno-pojmovnimi prvinami ob komunikacijskem prijemu pri pouku tujega jezika. Avtor seveda ne izključuje poučevanja slovnice, vendar se zavzema za poučevanje te snovi z drugačnih vidikov, namreč drugačnih od tistih, ki so še vedno uveljavljeni v naših učnih programih.

O funkcijskem podajanju slovnice je govorila Jasna Makovec v svojem prispevku Funkcija v procesu usvajanja slovnice. Ob tem je atribut »funkcijski« uporabljen kot oznaka za tematiziranje sporočilnega (komunikacijskega) vidika jezika. Opozorila je na to, da so našim študentom prav sestavine sporočilnega učinka (npr. vrednotenje, zaznamovani besedni red, različne oblike izpostavljanja itd.) dokaj tuje. Tudi spremembe v zgradbi jezikovnih sredstev bi bilo treba pojasniti glede na njihovo vlogo in soodvisnost. Tako lahko razumemo tudi slovnico kot védenje, ki omogoča efektivno sporočanje — kot spoznanje, ki vodi k oblikovanju višjih oblik jezikovnega funkcioniranja.

Razpravljavci so bili kritični tudi do nekaterih veljavnih postavk v novih učnih programih. Toda zaradi številnih referatov je tu nemogoče razčleniti vsak prispevek posebej. Če pa lahko govorimo o splošnih posebnostih tega srečanja, potem moramo opozoriti na to, da je bil poglavitni tok razmišljanja — kljub pluralizmu različnih prijemov in teoretskih govoric glede na fenomen jezik — začrtan z zahtevo po komunikacijsko-funkcijskem pouku in po kontrastivni analizi (to velja še posebno za pouk tujega jezika). V razpravi se je izkristaliziralo skupno stališče: v vsakem primeru potrebujemo pedagoške slovnice, ki jih moramo nujno in čimprej razviti. Bistveni problem jezikovnega pouka tiči prav v tem: kako aplicirati neko strukturalno deskripcijo (torej določeno gramatično teorijo) v »pravilo« pedagoške slovnice. In prav podajanje »pravil« bi moralo izhajati iz rabe jezika, saj je postalo očitno, da je zgolj osvajanje knjižne norme preozko postavljen smoter. Treba se je torej vprašati, kako bomo z jezikovnim poukom, v katerem je še vedno vse preveč memoriranja, vplivali na razvoj spoznavnih in miselnih zmožnosti učencev in študentov. Odgovor na to moramo poiskati predvsem v znanstveno in interdisciplinarno zasnovani metodični obravnavi pri jezikovnem pouku tako maternega kot tujega jezika. Sinhronizacija teh dveh plati pa je nedvomno najtežja naloga tako strokovnjaka-teoretika kot tudi praktika-učitelja.

Lahko sklenemo z ugotovitvijo, da smotre pri jezikovnem pouku izpeljujemo le iz družbenih in spoznavnih funkcij jezika.

JASNA MAKOVEC

Seminarji jim veliko pomenijo

Spominjam se, kako radovedno smo nekoč, še v mojih prosvetarskih časih, preleteli naslove predavanj, ki so bila pripravljena za naše seminarje, kako smo se nekaterih razveselili, nad drugimi pa zavihali nos in ugotavljali, kaj in koliko koristnega bi lahko postorili, namesto da bi sedeli na seminarju. In ponavadi se res nismo zmotili, o nekaterih temah s predavanj smo se zavzeto pogovarjali na šolskih aktivih, za druge pa smo ugotavljali, da so bile na programu zato, ker je nekaj pač moralo biti. Vendar se danes žal ne spominjam več niti dobrih in zanimivih, niti slabih in dolgočasnih.

Spomnila pa sem se na razpoloženje pred deset in več leti nedavno, ko sem kot časnikarka obiskala Slovenski znanstveni licej dr. France Prešern v Trstu, kjer so imeli prav tedaj seminar o zdravstveni vzgoji in preventivni dejavnosti proti narkomaniji mladih. In čeprav ga organizirajo vsako leto, ni treba nikogar siliti, da pride poslušat, z veseljem se zberejo tako učitelji kot učenci.

Ker na slovenskih šolah v tržaško-goriški pokrajini skoraj ni dijakov, ki bi bili zasvojeni z drogami, se bo morda zdelo čudno, da so seminarji vsako leto. Vendar je to posledica zakona. Po njegovem določilu mora šolski skrbnik, ki ga imajo v vsaki pokrajini — v državi jih je 90 — organizirati odbor za zdravstveno vzgojo in boj proti narkomaniji. Ta odbor poišče potem najprimernejši način za delo, ki mora prinesti čim boljše uspehe.

Tako kot v številnih drugih pokrajinah tudi v tržaški organizaciji seminar, ki ga vodi ravnateljica Slovenskega znanstvenega liceja Laura Abrami. Sama pripravlja program, ki ga izbere po izkušnjah iz prejšnjih let ter na podlagi novih strokovnih dognanj doma in v tujini. Seminar je namenjen tako učnemu kot drugemu osebju, staršem in dijakom, ki jih ta problematika posebno zanima. Poleg tega poslušajo nekatera predavanja vsi dijaki znanstvenega liceja. Ker jim v teh dneh, ko je seminar, pouk odpade, strokovnjaki s področja narkomanije pa so v šoli, organizacija ni problematična. Dijaki pa tudi ne iščejo izgovorov, da bi lahko manjkali. Snov jih zelo zanima in po predavanjih vedno zasujejo strokovnjake še s kopico vprašanj.

Enako je tudi po predavanjih na samem seminarju. Po koncu vsake teme se razvije pogovor, poslušalci postavljajo nešteto vprašanj in razprava je včasih celo tako dolga, kot je bilo predavanje.

Poleg tega se zberejo slušatelji še v skupinah in sami obravnavajo nekatere teme, ob koncu pa pripravijo sklepe. Tako seminar ni dolgočasno teoretiziranje in pasivno poslušanje, temveč na njem zelo zavzeto sodelujejo tudi tisti, ki jim je namenjen. Nikjer ni čutiti utesnjenosti, ljudje občutijo narkomanijo kot težak življenjski problem, zato želijo čim več zvedeti o njem samem, pa tudi o tem, kako bi jo lahko — če bi bilo potrebno — reševali.

Poleg tega je v Trstu še drugi seminar, ki ga organizira slovenski svetovalec za slovenske šole v Italiji, na njem pa obravnavajo najnovejše dosežke slovenske kulture. Nekaj predavanj poslušajo vsi šolniki, nekaj samo učitelji nižjih razredov in vzgojiteljice oziroma profesorji višjih razredov. Poleg samih predavanj je treba omeniti začetek seminarja, ki ga pripravijo zato, da bi se sodelujoči čim bolj zbližali in povezali in mu prav zaradi tega dajo slovesno obliko.

Potem so še dopolnilni tečaji, katerih organizator je IRRSAE, deželni urad za eksperimentiranje, rabi pa za dopolnilno izobraževanje učiteljev in profesorjev višjih tržaških in goriških šol. Nekatera predavanja so namenjena vsem, nekatera pa posameznim strokam. Zanimivost srečanja je gotovo v tem, da predlagajo program za naslednje leto sami slušatelji.

S tem izobraževalni program učnega osebja še ni končan. Slovenija pripravi seminar za učitelje slovenskega pouka v Italiji, prav tako pa pripravijo Italijani seminar za italijanske učitelje pri nas. V tem okviru potujejo najboljši tržaški in goriški maturanti slovenskih šol po Jugoslaviji in italijanske gimnazije v Kopru po Italiji.

Po zakonu za širjenje slovenske kulture dobijo slovenske šole vsako leto nekaj denarja, ki ga porabijo za nakup slovenskih knjig, ekskurzijo v Slovenijo, obisk gledališča v matični domovini. Dijaki višjih razredov obmejnih šol imajo vsako leto kulturno in športno srečanje, na katerem tekmujejo, poleg tega pa se tudi spoznavajo in zbližujejo.

Če sodim po številu organiziranih srečanj za slovenske učitelje, potem bi rekla, da je zanje po tej plati dobro poskrbljeno, da jim tako matična kot »krušna« domovina skušata pomagati. Če pa sodim po seminarju, ki sem ga sama obiskala, lahko zapišem, da učitelji z velikim zadovoljstvom sprejemajo ta srečanja, da najdejo v njih odgovor na marsikatero vprašanje, ki si ga zastavljajo, poleg tega pa jih doživijo tudi kot majhno slovesnost.

J. KUŠAR

Vabilo

Društvo za tuje jezike in književnosti SRS vabi vse svoje člane in vse učitelje tujih jezikov na občni zbor društva, ki bo na Filozofski fakulteti, letošnjega 18. februarja ob 10. uri. Osrednja tema: Razprava o perečih problemih pri pouku tujih jezikov.

Vljudno vabljeni!

NOVI SLOVENSKI VRTCI NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM

Skupnost otroškega varstva Slovenije bo na avstrijskem Koroškem financirala gradnjo montažnega otroškega vrtca v Škofičah v izvedbi Marlesa. To bo prispevek Skupnosti otroškega varstva Slovenije k razvoju otroškega varstva v tem srednjeročnem obdobju.

SR Srbija se je ponudila, da bo financirala otroški vrtec za otroke naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, v Žitari vasi.

Obljube so premalo

Čedalje pogostnejše zahteve po izboljšanju gmotnega položaja

Zaradi slabšanja gmotnega položaja vzgoje in izobraževanja ter samih prosvetnih delavcev prihajajo iz njihovih vrst čedalje bolj odločne zahteve, da bo treba nekaj ukreniti za izboljšanje stanja in uresničiti stališča, ki smo jih zapisali v temeljne družbeno-politične dokumente: da morata biti vzgoja in izobraževanje kot bistvena dejavnika družbenega in gospodarskega razvoja deležna posebne družbene skrbi, prosvetni delavci pa v gmotnem pogledu izenačeni z delavci drugih dejavnosti.

Obljavljamo nekaj značilnih odmevov na sedanje razmere.

PRIPRAVLJENOST NI DOVOLJ — POTREBNA SO DEJANJA

Delavci, združeni v štiri osnovne organizacije Zveze sindikatov Slovenije na osnovnošolskem izobraževalnem zavodu v Murski Soboti, smo na letnih občnih zborih obravnavali gmotni položaj delavcev v osnovnem šolstvu in ugotovili, da ni usklajen s položajem drugih delavcev v združenem delu. Delo v vzgoji in izobraževanju je zelo nizko ovrednoteno, kar je v nasprotju z njegovo pomembnostjo in odgovornostjo. Omejevanje družbene porabe z administrativnimi ukrepi je krivično, saj se razkorak med vrednotenjem dela v materialni proizvodnji in dela v družbenih dejavnostih nesorazmerno povečuje.

V vseh dokumentih družbeno-političnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti poudarjamo težak položaj, v katerem so se znašle vzgojno-izobraževalne organizacije in zahtevo, da je potrebno spremeniti stanje. Toda to ostaja le želja in pripravljenost, ne pa tudi dejanje.

Podpiramo stališča občinske in republiške resolucije, v katerih je opredeljeno, da bodo imeli delavci v družbenih dejavnostih enak položaj kot delavci v gospodarstvu. Ta položaj pa se mora zrcaliti tudi v dohodku, s katerim razpolagajo in zadovoljujejo svoje in družbene potrebe. Vsako drugačno omejevanje družbene porabe ni sprejemljivo in ima lahko težke posledice. Nezadovoljni delavci v osnovnih šolah na to opozarjamo. Iz dneva v dan prevzemamo odgovornejše naloge, saj smo sredi izvajanja reforme v osnovni šoli, njena uspešnost pa bo odvisna predvsem od zavzetosti pedagoških in drugih delavcev.

Iz pisma, ki so ga poslali Občinskemu svetu zveze sindikatov Murska Sobota člani osnovnih organizacij Zveze sindikatov osnovnošolskega vzgojno-izobraževalnega zavoda v Murski Soboti, dne 27. 12. 1983

STABILIZACIJE NI MOGOČE IZVAJATI NA ŠKODO UČITELJEV IN UČENCEV

Stabilizacijski ukrepi na področju vzgoje in izobraževalnja zahtevajo bolj kakovostno izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov, bolje organizirano in bolj kakovostno pedagoško delo. Vzgojo, izobraževanje in znanost moramo uveljaviti kot razvojne dejavnike. Zaradi enakega vzgojno-izobraževalnega programa v osnovni šoli in enakih zahtev pri vključevanju osnovnošolcev v usmerjeno izobraževanje moramo izenačiti gmotne možnosti za vzgojo in izobraževanje v razvitih in manj razvitih občinah, sicer bo nastala nepopravljiva družbena škoda.

V občinski resoluciji mora biti jasno opredeljeno, da stabilizacija ne sme prizadeti življenjske ravni učencev in delavcev v vzgoji in izobraževanju. Z denarjem, ki ga bomo zbrali z izrabo notranjih rezerv, z neposredno svobodno menjavo dela in na temelju solidarnosti in vzajemnosti moramo zagotoviti delavcem v vzgoji in izobraževanju v letu 1984 primerne osebne dohodke.

Iz sklepov aktiva komunistov — delavcev v vzgoji in izobraževanju občine Ljutomer z dne 19. 12. 1983

RAZLIKE MED RAZVITIMI IN NERAZVITIMI SE VEČAJO

Gmotni položaj učiteljev se slabša, stanje postaja vse bolj resno, nezadovoljstvo med nami je vedno večje — vse to pa vpliva na odnose med učitelji in na uspešnost vzgojno-izobraževalnega dela.

Zaradi nizke vrednosti točke je naš osebni dohodek izredno nizek. Zaskrbljujoče nizka je pokojninska osnova starejših učiteljev. Razlike med razvitimi in nerazvitimi območji so čedalje večje. Ker živimo in delamo v gospodarsko manj razviti občini, niti ne pričakujemo, da bi bili naši osebni dohodki enaki, kot jih dobivajo učitelji razvitejših občin. Vendar so te razlike iz meseca v mesec večje in vse bolj boleče.

Naše delo presega 182 obveznih ur mesečno, pa tudi načrtovano letno število obveznih ur. Kako izplačati učiteljem to nadurno delo, ki mora biti opravljeno, vendar bi s plačilom nadur, kljub njihovi nizki ceni, načeli sredstva za osebne dohodke?

Kje so vzroki za tako stanje? Je to prispevna stopnja, ki je prenizka v naši občini, je nekaj narobe z republiškim prispevkom ali z delitvijo denarja znotraj občinske izobraževalne skupnosti? Glede na to, da imajo vsi učitelji v republiki enake delovne obveznosti, je naša osnova za nagrajevanje tako nizka, da je že skoraj žaljiva.

Iz pisma, ki ga je poslala delovna skupnost Osnovne šole Boris Kidrič v Rogaški Slatini Republiškemu svetu Zveze sindikatov dne 23. 11. 1983

RAZOČARANJE

Resolucija o družbeno-gospodarskem razvoju v letu 1984 ni uresničila pričakovanj delavcev v vzgoji in izobraževanju. Rast družbenega proizvoda, kot kaže, ne dopušča večjih izboljšav v gmotnem položaju te dejavnosti, ki se iz leta v leto slabša. Velik pomen pripisujemo neposredni svobodni menjavi dela, ki jo spodbuja tudi resolucija, vendar od nje lahko nekaj več pričakujemo le v usmerjenem izobraževanju.

Kako pa bo z osnovno šolo? Ta je po ustavi obvezna, v resnici pa je na robu družbene pozornosti. Najvišja republiška telesa so nekajkrat razpravljala o položaju izobraževanja in sprejela lepe sklepe in priporočila — spremenilo pa se ni nič. Kaj moramo res nekaterim še dokazovati, da nam voda teče že v grlo, da ponekod ne vedo niti tega, ali bodo lahko učiteljem redno izplačevali že tako skromne osebne dohodke?

Na veliko govorimo, da je vzgoja v šolah zapostavljena, učni uspehi zaradi zastarele tehnologije nizki — nič pa ne vprašamo, kako lahko vzgaja človek, ki se bojuje za svoj obstoj in ki ga že leta hranimo le z obljubami. Ali čakamo, da bo nekje zavrelo, pa se nam bodo šele tedaj odprle oči, posuli se bomo s pepelom in se obtoževali, da nismo bili budni.

Lahko bi nekje dobili potrebne denarne injekcije. Če jih najdemo za pokrivanje milijardnih izgub, bi jih morali najti tudi za vzgojo in izobraževanje. Tu se napake zmeraj maščujejo, čeprav z zamudo.

Školske novine Zagreb, 10. 1. 1984

ZGLEDI, KI NISO ZA POSNEMANJE

Težavne gospodarske razmere silijo vzgojno-izobraževalne organizacije k iskanju dodatnih možnosti za pridobivanje sredstev, predvsem z neposredno svobodno menjavo dela. Organizacije za usmerjeno izobraževanje si s to možnostjo lahko precej pomagajo, mnogo manj pa osnovne šole in vzgojno-varstvene organizacije. Bolj kot o svobodni menjavi dela bi pri njih lahko govorili o pomoči in sodelovanju okolja — krajevne skupnosti, organizacij združenega dela, staršev in drugih — pri vzgoji mladega rodu. V teh primerih seveda prispevajo po svojih močeh tudi učenci, učitelji in vzgojitelji, z delom, proslavami in drugimi oblikami, kaj dosti več pa ne morejo.

Do tu vse lepo in prav. V zadnjem času pa se pojavljajo med drugim tudi dvomljivi nasveti, kako naj si prosvetni delavci izboljšajo svoj gmotni položaj. Nekateri so se spomnili, da so nekoč na kmetih učitelji dobivali del dohodka v naturalijah, to je v naravi (drva, koline itd.); morda bi se dalo obnoviti te stare navade, nekaj bi le navrglo k učiteljevemu skromnemu osebnemu dohodku. Nekateri svetujejo, naj se lotijo poleg vzgoje in izobraževanja še kake druge bolj donosne dejavnosti, npr. turizma med počitnicami. V Srbiji popularizirajo primer učiteljev osnovne šole v Predejanu, ki so med lanskimi počitnicami sami prepleskali celotno šolo in s tem privarčevali (zaslužili) nekaj občinskega denarja (Prosvetni pregled, 10. 1. 1984).

Še bi lahko naštevali take nasvete in primere. Dvomljivo pri njih je to, da se takih nasvetov ne oprimejo tisti, ki jih dajejo. Vse drugače bi bilo, če bi se po njih ravnali najprej občinski možje in zamenjali na primer peresa s pleskarskimi čopiči. Prosvetni delavci so zmeraj radi posnemali dobre zglede. Za tovrstne nasvete pa velja, da so dobri samo v primeru, če jih lahko enakopravno uporabljajo vsi delovni ljudje in občani.

J. V.

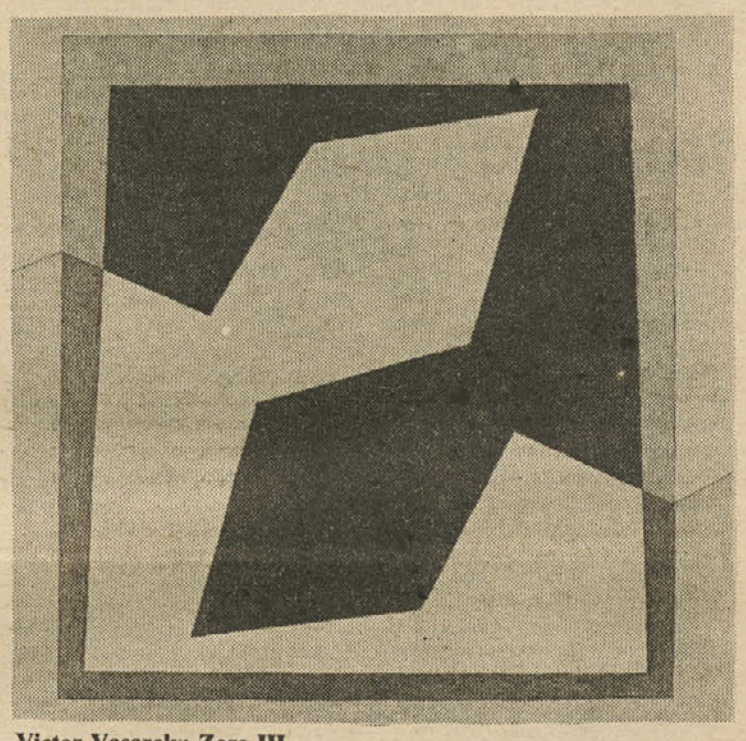

Victor Vasarely: Zara III

Iz starih listov

KAKO BI SE SLOVENSKI UČITELJI MATERIALNO OPOMOGLI?

Preveč obložen s postranskimi posli pa učitelj ne sme biti, da svoje glavne službe ne zanemarje, da mu tudi nekaj prostih ur ostane v svojo izobraževanje in v počitek, katerega si mora privoščiti, da mu njegov duh ne opeša in da si kakošne bolezni na glavo ne nakoplje. Vsaj ima učitelj še več častnih poslov, kateri mu jemljejo večkrat dosta časa, a mu nič zaslužka na dajo, n. pr. važnejša funkcijska mesta pri bralnih, učiteljskih, kmetijskih, pevskih in drugih društvih. Če bodemo kljubu temu v sledečem omenili še nekaj postranskih učiteljskih zaslužkov, moramo kar naravnost obstati, da smo s tem že nekoliko »pristranski« postali in da z ozirom na koristi šole v obče napačno govorimo. Ker je pa vendar še mnogo učiteljev, da nimajo od naštetih pristranskih poslov še nobenega, naj navedemo še nekatere, katere učiteljskemu stanu ravno ne nasprotujejo. To pa zavoljo tega, ker v prostih svojih urah, t. j. urah po šoli in pred šolo mora namreč učitelj kaj opravka imeti, sicer se ga lotijo lahko skušnjave. In najbolje mu je vstreženo, da ima take dostojne opravke, s katerimi si more krajcar prislužiti.

Brez škode za učiteljski stan bi bilo n. pr., če učitelj prevzeme agenturo kakošnega reelnega zavarovalnega društva, n. pr. uradniškega. Vender je tak posel učiteljskemu stanu večkrat spotikljiv, zlasti če zastopa učitelj družbo, ki ni na dobrem glasu, ali če se prigodi, da propade tudi prej spoštovana družba in da zavarovanci kaj izgube. Kar bi pa slovenskem učiteljem posebno priporočali, je to, da se v prostih urah pečajo z umnim sadjarstvom in čebelarstvom. Ti panogi kmetijstva, posebno sadjarstvo se kaj prilegate učiteljskemu stanu; zato jih šolske gosposke tako zelo priporočujejo vsem šolnikom. Materijelno mu gotovo škodovali ne boste, če se bode le količkaj pridno in previdno ž njima bavil; nasprotno mu utegnete še kakošen krajcar dobička prinašati.

Popotnik 1890, str. 17 — 18

ZANIMIVA OBRAVNAVA

Neki učenec šole na Dolu (Štajerska) je »štrajkal«, ni hotel peti. Učitelj ga je pridržal po šoli, kar pa fantu ni bilo po godu. Hotel je domov z drugimi otroki, kar pa zopet ni bilo učitelju všeč. Prijel je dečka za ramo in ga hotel odvesti od vrat nazaj v klop, nakar je začel deček biti okrog sebe. Ko ga je posadil učitelj nazaj v klop, je udaril deček z vso silo po klopi in zakričal: »Le počakajte, vam bodo že naši pokazali, bodo prišli jutri v šolo.« Nadučitelj je res pozval očeta v šolo, hoteč zahtevati od njega, da kaznuje sina. Starec je pa namesto tega vpil in kričal nad to »Prokleto šolo«. Obadva sta se naznanila orožniški postaji in pri obravnavi v Laškem je bil obsojen deček v 7 dnevni zapor, njegov oče pa je dobil le 24 ur in to zaradi tega, ker je prosil nadučitelj, da se mu odmeri najnižja kazen. Dečka bodo predlagali v pomiloščenje, vendar naj bi bil pomiloščen le pod tem pogojem, da se ista kazen podvojena naloži očetu, ki je pač kriv, da je deček tudi sicer moralno močno pokvarjen.

Učiteljski tovariš 1906, str. 47

pobude
odmevi

Pravljica o zmaju

Nekoč je prišel na šolo zmaj. Tedaj je bil še zmajček, ker je bil majhen in je imel samo tri glave. Stopil je pred učitelje in jim ravnodušno povedal: »Tu sem, vaš sem,« in že so ga sprejeli pod streho. Bil je pohlevna živalca z majhnimi zobmi, žlez za bruhanje ognja in dima pa še sploh ni imel razvitih niti v srednji glavi. Zmajček se je kmalu večini priljubil, ker je bil priliznjen in je tu in tam na šoli opravil celo kako koristno delo. Imeli so ga za siroto, ker ni tedaj nihče vedel, kje so njegovi starši, pa tudi pozneje ni nihče uveljavljal očetovstva nad njim.

Tako kot vsi mladiči tudi zmajček v začetku ni imel imena. Učitelj zgodovine mu je na podlagi nekaterih nagnjenj, ki jih je kazal, vzdel ime Tehnobirokratek. To ime se ga je potem prijelo za stalno, le pomanjševalna končnica mu je z leti odpadla.

Tiste čase so imeli v deželi štirikrat po sedem bogatih let, zato je bilo vsega v izobilju. Tudi zmajček je dobival več, kot je potrebovalo njegovo telesce in kot je bil njegov delovni prispevek. Ob splošnem zadovoljstvu se ni nihče vznemirjal, ko je Tehnobirokratek vidno rastel in ko so mu kar na celem vzbrstevale nove glave. Te so sprva tiho, nato pa glasneje zahtevale vedno večje obroke in večji prostor pod soncem. Razširile so se po vsej šoli in kmalu ni bilo kotička, odkoder učiteljev ne bi motrilo vsaj par zmajevih oči. Glava, ki je skrbela za arhiv, se je naselila celo v šolskem čebelnjaku. Ob ugodni prehrani so se glave sčasoma tako namnožile, da jih je bilo več kot učiteljskih, pa še bolj glasne so bile povrhu; mrcina zmajevska je na šoli dobila glavno besedo. To se je zgodilo nekako tedaj, ko je mineval čas blagostanja in je v deželi nastopilo večkrat po sedem suhih let. Težave so se večale, zato so se zmajeve glave zbrale na nujnem posvetu. »Spoštovane buče,« jih je nagovorila glavna glava, »smo v težkih časih, pa še hujše bo; družba daje za našo dejavnost vedno manj denarja, plačilni seznami so pa zmerom daljši, zato smo s financami skoraj na psu. No ja, če bomo pametne, se bo za nas že še kaj nastrgalo, za učitelje bo pa na vsak način zmanjkalo. Kaj naj storimo?«

»Nekaj učiteljev se lahko na lep način znebimo, če povečamo normative za velikost oddelkov in s tem zmanjšamo število oddelkov na šoli,« je predlagal šolski statistik, ki je veljal za eno od debelejših zmajevih glav.

»Pri starših naj pobirajo prispevke v naturalijah, pa se bodo preživeli,« je pripomnil šolski arhivar, ki je dobro poznal zgodovino šolstva v deželi. »Med počitnicami je treba učitelje dodatno zaposliti; tujim turistom naj prodajajo brezalkoholne pijače za devize ali vsaj za dinarje deviznega izvora,« je povedal skladiščnik za toaletni papir.

»Nekaj učiteljev bi lahko v prostem času z vejicami listavcev odganjalo muhe in drugo nadlego, ki nas vznemirja po pisarnah; tako bi mi lahko globlje razmišljali pri iskanju novih rešitev, pa še pri insekticidih bi lahko nekaj prihranili,« je dodal glavni pisar.

»Jaz tudi mislim, da imajo ti ljudje časa več ko dovolj, zato bi lahko dobro obdelali šolsko njivo in pridelali veliko hrane za našo kuhinjo,« je predlagal izdelovalec umetnih borovnic.

Svoje konstruktivne predloge so dodali še šolski programer, psihoanalitik, šofer, socialna delavka in dimnikar.

Ko so učitelji zvedeli za nove delovne naloge in obveznosti, so se grdo razburjali, kot je njihova navada. Nazadnje so celo zagrozili, da bodo odšli iz šole. »Kar naj gredo,« so rekle glave, »saj tako ali tako skoraj nič ne delajo. Bomo pa same poprijele!« In so si razdelile delo.

Glavni računovodja, ki je zaradi večnih devalvacij delal samo še z velikimi številkami, je prevzel astronomijo, njegovi podložniki pa računstvo.

Šef kuhinje, ki je do tedaj pripravljal zrezke in sendviče za učiteljske malice, je bil primeren za mikroskopiranje.

Kurir je poučeval spoznavanje družbe — svet pred domačim pragom.

Snažilke so predavale o muhah in pajkih, hišnik pa o glodalcih in tako naprej upoštevajoč dosedanje izkušnje in osebna nagnjenja.

Zmaj se je tako dobro utrdil, da še dandanašnji živi v šoli in še kar naprej raste. Vendar je začel zmaj zadnje čase nekam hujšati. Tu in tam požre celo kako lastno glavo. Nekateri pravijo, da je začelo zmanjkovati denarja tudi za zmaja.

LEOPOLD SEVER

Razpisna komisija

SREDNJE LESARSKE ŠOLE V LJUBLJANI, AŠKERČEVA 7

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja slovenskega jezika

Pogoj: visoka izobrazba — slavistika.

Delo združuje za določen čas (zaradi odhoda delavke na porodniški dopust).
Prijave z ustreznimi dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejemamo 8 dni po objavi tega razpisa. Kandidate bomo o izbiri obvestili v 15 dneh po poteku razpisnega roka.

Svet

OSNOVNE ŠOLE VLADIMIR NAZOR BOVEC

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja razrednega pouka na podružnični šoli Soča, za določen čas (od 1. 3. do 30. 11. 1984)

Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

naš pravnik

Na vprašanja odgovarja Vili Veršaj, pomočnik predsednice Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo

Odmor med delom in deljen delovni čas

Pri dopolnjevanju pravilnika o delovnih razmerjih smo se na naši šoli znašli pred nekaterimi novimi vprašanji, ki bi jih radi uredili tako, da bi bilo v skladu z zakonom, z zahtevami vzgojno-izobraževalnega procesa in željami učiteljev. Ali šola mora zagotoviti učiteljem, ki delajo sklenjeno v času dopoldanskega pouka, vmesni tridesetminutni odmor ali pa zadoščajo premori med učnimi urami? Ali ima pravico do posebnega dodatka za deljen delovni čas (in do posebnega odmora) učitelj, ki poučuje na primer prvo, peto in šesto uro, vmesni čas pa lahko uporablja po svoji presoji?

R.Ž.

ODGOVOR:

— Po 87. členu Zakona o delovnih razmerjih (prečiščeno besedilo — Uradni list SRS, št. 24-1058-83) imajo delavci pravico do največ 30 minut odmora med delom le v primeru, ko delajo z nepretrganim polnim delovnim časom. Zakon določa, da se odmor med delom praviloma določi v enkratnem trajanju, v več delih pa samo, če je glede na vpliv dela na delavčevo zdravje in sposobnost taka delitev najprimernejša; pri tem pa se odmor ne sme določiti na začetku ali na koncu delovnega časa. Te določbe v celoti veljajo tudi za učitelje v osnovnih in drugih šolah. Zato imajo zakonsko pravico do največ 30-minutnega odmora med delom le tisti učitelji, ki opravljajo svoje delo z nepretrganim polnim delovnim časom, kar z drugimi besedami pomeni, da brez vmesnih prekinitev opravijo svojo polno dnevno delovno obveznost (ki obsega vzgojno-izobraževalno delo neposredno z učenci, drugo delo, povezano s tem delom in priprave). Če npr. učitelj v okviru svoje dnevne delovne obveznosti opravlja priprave na vzgojno-izobraževalno delo zunaj šole oziroma doma, v takem primeru ni mogoče šteti, da gre za delo z nepretrganim polnim delovnim časom, zato takemu delavcu ne pripada z zakonom določena pravica do obveznega polurnega odmora med delom. To pa seveda ne pomeni, da učitelji nimajo pravice do ustreznega časa za malico in krajšo sprostitev, vendar pa ne na podlagi zakona, ampak v skladu s samoupravnim splošnim aktom šole.

Glede vprašanja deljenega delovnega časa pa moramo ugotoviti, da zakon ne opredeljuje tega pojma, niti ne določa posebnih pogojev za njegovo uvedbo, prav tako pa ne ureja pravic in obveznosti delavcev, ki delajo deljen delovni čas. Zakon namreč prepušča podrobnejše razporejanje delovnega časa delavcev samoupravnim splošnim aktom organizacij združenega dela v skladu z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi, ki jih delavci sklepajo z delavci drugih samoupravnih organizacij in skupnosti. V zvezi s tem naj opozorimo na 77. in 78. člen samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah, ki opredeljujeta delo v deljenem delovnem času kot enega izmed posebnih delovnih pogojev, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa. Po teh določbah pripada takemu delavcu poseben dodatek, in sicer največ 8 % mesečno, če traja prekinitev delovnega časa več kot eno uro oziroma največ 15 % mesečno, če traja prekinitev najmanj dve uri; osnova za izračun je povprečni neto osebni dohodek na zaposlenega v gospodarstvu SR Slovenije v devetih mesecih preteklega leta, delavec pa je po tem sporazumu upravičen do tega dodatka le za dneve, ko dela v deljenem delovnem času. V skladu s tem samoupravnim sporazumom pa so osnovne šole dolžne podrobneje in konkretno urediti ta vprašanja v svojih samoupravnih splošnih aktih. Pri tem pa moramo še posebej opozoriti, da takšne razporeditve delovnega časa, po kateri učitelji opravljajo del obvezne priprave na vzgojno-izobraževalno delo doma, ni mogoče hkrati šteti za deljen delovni čas kot poseben delovni pogoj, saj v tem primeru učitelj opravlja priprave na delo kot del svoje delovne obveznosti v času, ki mu najbolj ustreza.

CENTER SREDNJIH ŠOL, n. sol. o. TITOVO VELENJE
TOZD SREDNJA ELEKTRO, KOVINARSKA IN RAČUNALNIŠKA ŠOLA

Komisija za delovna razmerja pri

TOZD SREDNJA ELEKTRO, KOVINARSKA IN RAČUNALNIŠKA ŠOLA

razpisuje prosta dela in naloge

— **učitelja zgodovine in samoupravljanja za določen čas (nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu)**

Pogoj: profesor zgodovine in sociologije.

Začetek dela: 23. 2. 1984.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh od razpisa na naslov: Splošno kadrovska služba DO CSŠ, Trg mladosti 3, Titovo Velenje. Prijavljene kandidate bomo obvestili o izidu razpisa v 15 dneh po opravljeni izbiri.

Razstava o Prešernu v šolskih čitankah do leta 1941

Ob letošnji obletnici Prešernove smrti bo Slovenski šolski muzej pripravil manjšo razstavo o Prešernu v šolskih čitankah za osnovne in srednje šole.

Pred 100 leti je Janko Leban v slovstveni zgodovini za osnovne šole opisal, kaj naj bi učitelj ob šolskih čitankah učencem povedal o piscu sestavka. Navedel je življenjepise vseh avtorjev drugega, tretjega in četrtega berila pred letom 1883. Prešeren je omenjen v tretjem berilu iz leta 1880, in sicer s kratkim verzom pod naslovom Izreki. Po tedanjih učnih načrtih za osnovne šole naj bi učenci spoznavali le posamezne črtice iz življenja pisateljev in pesnikov. V predvojnih berilih za osnovne šole se pojavljajo skoraj zmeraj iste pesmi, največkrat Memento mori. Uvod h Krstu pri Savici, Vrbi, Nuna in kanarček. V berilih za meščanske šole so poleg teh večkrat omenjene tudi V spomin Andreja Smoleta, Lepa Vida in Črkarska pravda.

V Organizacijskem načrtu za gimnazije in realke leta 1849 so pri pouku slovstvene zgodovine priporočali sodobne pesnike, predvsem Prešerna in Jarnika. V naših prvih berilih za srednje šole, ki sta jih uredila Kleeman in Bleiweis med leti 1850 in 1854, je Prešeren s po eno pesmijo zastopan v drugem, tretjem in četrtem berilu. Tudi v pomožnem učbeniku Ivana Macuna Cvetje slovenskega pesništva iz leta 1850 je več njegovih pesmi. Precej jih je tudi v Janežičevih, Miloščevih in Sketovih čitankah. Večinoma se ponavljajo pesmi, ki jih tu in tam zasledimo tudi v berilih za meščanske šole: Povodni mož, Glose, Apel in čevljar, Zvezdogledom, poleg njih še Sonetje nesreče, Turjaška Rozamunda, Nova pisarija in Slovo od mladosti.

Razstavljeni so tudi učni načrti, kjer je omenjen Prešeren in članki o Prešernu pri pouku v pedagoških glasilih.

Razstava bo odprta od 6. do 13. februarja v prostorih Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani, Poljanska cesta 28.

TATJANA HOJAN

Uspešno in zavzeto delo

Učiteljski pevski zbor Emil Adamič v letu 1983

Zelo površno in skromno bi bilo videti, če bi v naših občilih poročali smo o tem, koliko koncertov in nastopov je opravil Učiteljski pevski zbor Emil Adamič v minulem koledarskem letu. Res pa je, da so člani zbora osebno izredno zavzeti in požrtvovalni, da jim je veliko do tega, da bi zbor uspešno deloval in še nadalje rastel. Veliko prostih dni, sobot in nedelj, zimskih in poletnih počitnic smo porabili za vaje.

Z velikim razumevanjem, ki ga imajo za zbor naši redni financerji, Izobraževalna skupnost Slovenije, Ljubljanska kulturna skupnost z občinsko ZKO — Ljubljana Center, Kulturna skupnost Slovenije, nekatere občinske kulturne skupnosti, predvsem pa naši stalni podporni člani osnovne šole, vrtci, glasbene šole in srednje šole po SR Sloveniji so naš nepogrešljivi gmotni vir dohodkov. Če bi to ugasnilo, bi moral zbor seveda takoj prenehati delovati. Kljub težavam, ki jih prinaša stabilizacija, upamo, da se to ne bo zgodilo. Leta 1985 bo naš učiteljski pevski zbor praznoval že 60 let obstoja in delovanja. Vsa ta leta delovanja našega zbora so potekala zelo pestro in tudi razburljivo. Zmeraj nam je primanjkovalo časa, dobrih pevcev, zlasti tenorjev in drugih basov, denarja, raznih organizacijskih prijemov, imeli pa smo še veliko drugih težav. Vse smo zmogli, dosegli smo zavidljive uspehe doma in na tujem, na domačih tekmovanjih in v hudih konkurencah na tekmovanjih na tujem. Zborovski arhiv krasijo številna odlikovanja z domačih in tujih odrov. Zbor je prejel visoko odlikovanje maršala Tita, zlato Gallusovo plaketo, odlikovanje v Nišu, mednarodna odlikovanja in priznanja za drugo in tretje mesto iz Arezza v Italiji, Knokeja v Belgiji, iz Tallina v Sovjetski zvezi in še in še. Neprecenljiva bi bila kulturna škoda, če bi zaradi trenutnih denarnih težav zbor moral prenehati delovati.

V zboru je evidentiranih 75 pevk in pevcev, od teh jih je 64 aktivnih. Polovica jih po raznih krajih Slovenije vodi 96 različnih zborov, to je približno sedem tisoč aktivnih mlajših in starejših pevcev. Kakšno kulturno bogastvo! Prav zato je treba naš zbor moralno in gmotno podpirati, da bomo obdržali zdajšnje aktivne člane in glede na kadrovske potrebe pridobivali nove zavzete in požrtvovalne pevke in pevce.

Opravljeno delo v letu 1983: 28 sobot, nedelj in počitniških prostih dni redne pevske vaje, študij programa individualno doma, 12 celovečernih koncertov, 16 raznih nastopov, kraji naših koncertov in nastopov: Rogaška Slatina, Celje, Trbovlje, Ljubljana (dvakrat), Bihač, Iž, Vela Luka na Dugem otoku, Gradec v Avstriji in še razni priložnostni nastopi v kraju pevskih vaj in zborovih seminarjev.

Vsem, ki nas nesebično in vztrajno podpirate, se iskreno zahvaljujemo. Povabite naš zbor, kadar se vam zdi potrebno. Radi se bomo odzvali in zapeli vašim poslušalcem — in z vami!

JAKA MAJCEN

Obvestilo

Člane Samopomoči pri Zvezi društev pedagoških delavcev Slovenije obveščamo, da znaša članarina v 1984. letu 500 din, pomoč svojcem ob smrti člana pa 10.000 din. Članarino lahko plačate v dveh obrokih po 250 din.

Naša pisarna je še vedno v Ljubljani, Gosposka 3, telefon 221-832, številka žiro računa: 50101-678-47100 — Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, Ljubljana — za Samopomoč.

V spomin Vladu Koželju

V petek, 7. januarja 1984 je minilo leto, odkar smo delavci vzgojno-varstvene organizacije in Doma učencev zvedeli, da je nenadoma umrl učitelj, tovariš in prijatelj Vlado Koželj — ravnatelj nekdanjega Vzgojno-varstvenega zavoda Škofja Loka v pokoju.

Ob bolečih trenutkih, ko nenadoma izgubimo znanca, prijatelja in nekdanjega sodelavca, se zavemo, kako malo časa imamo v tej naglici življenja, da bi se večkrat srečali, pokramljali. Ko pride usodni trenutek in se zavemo praznine, začnemo razmišljati o liku človeka, ki je bil toliko let med nami in ki je za mnoge od nas storil veliko, da nam je danes lepo.

Vlado Koželj se je rodil 9. 9. 1928. leta v Tupaličah. Že zelo zgodaj je pokazal veliko posluha za delo z ljudmi, zato ni čudno, da se je odločil za učiteljski poklic. Na svojo prvo službeno pot se je podal leta 1946. Služboval je v Dokležovju in Moškanjcih na Goričkem ter kasneje na Hotavljah in v Lučinah v Poljanski dolini.

Po petnajstih letih trdega in zahtevnega povojnega dela na enorazrednih šolah, ko je bilo poleg celodnevnega učiteljevanja treba opravljati še vse tisto, kar so tedanji čas in okoliščine terjale od slovenskega učitelja, se je leta 1961 zaposlil v Škofji Loki. Zaradi vestnega in predanega dotedanjega dela, ljubezni do mladega rodu in pripravljenosti za sodelovanje na različnih področjih življenja in dela so ... zaupali funkcijo ravnatel... Vzgojno-varstvenega zavo... Škofja Loka, ki jo je opravlj... vse do maja 1979, ko se je po ... letih službovanja v vzgoji in izobraževanju, zaradi bolezni inv... lidsko upokojil.

Njegovo poklicno delo se ... nenehno prepletalo tudi z dru... benopolitičnim delom, saj je ... Vlado Koželj eden izmed tist... delavcev, ki je bil pripravljen ... ki je vestno opravljal veliko ... različnih funkcij. Veliko jih je bi... in težko bi jih našteli, vse od s... delavca okrajne pedagoške slu... be, občinskega odbornika, pre... sednika sveta za šolstvo, sveta ... zdravstvo, člana revizijske kom... sije občinskega komiteja idr.

Za svoje nesebično delo ... prejel več priznanj, med drugi... še avgusta 1982 priznanje Sku... nosti domov učencev srednjih š... Slovenije.

Ob njegovem, zaradi bolez... prezgodaj prekinjenem akti... nem delu, pa je našel mir in z... dovoljstvo v naravi. Vedno jo ... ljubil in spoštoval. Hodil je ... lov, gojil je cvetje in se veselil ... njem.

Veliko prezgodaj je omahnil ... smrt, otal pa je spomin na dr... gega tovariša, na njegovo življ... nje in delo. Spomin na človek... učitelja, vzgojitelja, revoluci... narja in komunista, o katerem ... moč povedati vsega, kar bi zn... in vedel marsikdo.

OLGA BANDELJ

ZA 8. FEBRUAR

Sredi kulturnega dogajanja

Kulturni praznik — 8. februar je mogoče praznovati na najrazličnejše načine: ogled kulturne prireditve, nastopi učencev, obisk kulturnih ustanov, pogovori z umetniki itd. Najpomembnejše je, da postane kulturni dan »dogodek«, ki pusti v vsakem udeležencu sled, dogodek, ki pritegne tudi poslušalca in spreminja njegov odnos do kulture. To pa se lahko zgodi le takrat, ko je tudi poslušalec dejaven in postane — kot temu pravimo — subjekt kulturne vzgoje.

Za eno od takih oblik smo se odločili tudi na osnovni šoli Solkan. Že v začetku leta smo v program zapisali, da se bodo 8. februarja predstavile vse kulturne skupine, ki delajo na šoli — dva pevska zbora, gledališka in lutkovna skupina, plesni in folklorni krožek in mladi dopisniki.

V kulturno dvorano bomo ta dan spremenili kar štiri največje prostore na šoli — avlo, obe telovadnici in učilnico za glasbeno vzgojo. Tudi učenci bodo razdeljeni v štiri skupine in si bodo v enem dopoldnevu ogledali dve ali celo tri predstave. Toda ne bodo samo pasivni poslušalci in gledalci. Na koncertu pevskega zbo... bodo tudi sami zapeli. Glasbe... pedagoginja, ki vodi pevski zb... bo vso skupino naučila ubra... zapeti znano pesem.

Ko bodo v veliki telovadn... gledali nastop plesnih parov, ... bodo učenci tudi sami zavrteli ... ritmu moderne glasbe. Ples... učiteljica jim bo pokazala ples... korak in jim dala nekaj navod... kako se vedemo v plesni dvor... itd.

Ta dan bo v učilnici za gla... beno vzgojo premiera nove lu... kovne igrice o velikem kužku, ... ima majhno hišo. Učenci bo... spoznali različne tipe lutk in ... tudi sami poskusili v animaciji.

Gledališka skupina ima ... sporedu Sapramiško. Predst... bo sledil pogovor o nastaja... gledališke predstave. Mladi dop... sniki pa bodo nazorno pok... zali, kako nastaja novica.

Več kot 800 učencev solkansk... šole bo živelo sredi kulturne... dogajanja in tako počastilo sl... venski kulturni praznik.

MARICA NAKRST

VODSTVA ŠOL, VZGOJNO-VARSTVENIH IN DRUGIH ORGANIZACIJ, VODSTVA OSNOVNIH ORGANIZACIJ SINDIKATA!

Ob novem letu je čas, da preverite, ali so vsi pedagoški delavci vaše organizacije naročeni na svoje glasilo. Veliko je vzgojno-varstvenih organizacij, osnovnih in srednjih šol ter drugih vzgojnoizobraževalnih organizacij, kjer je večina naročena na Prosvetnega delavca. V tem se zrcali skrb odgovornih za obveščenost in nenehno izobraževanje pedagoških delavcev, pa tudi visoka zavest in razgledanost pedagoških kolektivov.

Posnemajmo jih!

Naročite lahko po telefonu: (061) 315-585

prosvetni delavec

Ustanovitelja: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bogdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kejžar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujovič

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 380 din za posameznike, 650 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 20 din, pri povečanem obsegu pa 30 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).